

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB16

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB16", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 23*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Anne Mette Hansen; Johnny Kondrup, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2006, s. 180. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb16-txt-shoot-idc9dc893c-cfb9-4924-9cdc-47b2ea4025bb.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 23

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB16:1

NB16:2

NB16:3

Angaaende Texter til Fredags-Prædikener for det rene Blad foran i Journalen NB¹⁴.

NB16:4

NB16:5

#

Det er en meget rigtig Form, Julius Müller giver det Problem: om Arvesynden (peccatum originale) er Skyld. Han viser, at Skyld og Synd ere Correlater – ergo hvor der er Synd er ogsaa Skyld; har man indrømmet A, maa man ogsaa indrømme B.

Og ligeledes er det rigtigt den Form for Sætningen at Arvesynden er Synd, eller at Arvesynd er. Saaledes: den Tilstand, af hvilken actuelle Synder fremgaae med Nødvendighed, ogsaa er Synd. Det er ganske simpelt i Kategorierne: Grund og Følge.

Rigtigt viser han forresten tillige, hvorledes Syllogismen om Skyld og Synd, ogsaa pelagiansk kan vendes om til lige det Modsatte. Skyld og Synd ere Correlater; nu er det umuligt at tænke min Skyld i Forhold til Noget, jeg ikke selv har begaaet – ergo er der ingen Arvesynd, saa jeg ved at benegte Begrebet Skyld kommer til at benegte Arvesynd just i Kraft af den Sætning: at Skyld og Synd ere Correlater.

NB16:6

#

Arvesynden.

»Arvesynden« er forresten i mine Tanker igjen et Udtryk for, at Xstd. bruger Guds Maalestok. Gud seer Alt in uno.

Det er Dette, der, dybest, ligger til Grund for Forargelsens Mulighed i Forhold til og Uadskillelighed fra hver een eneste Bestemmelse af det Christelige: at Xstd. er Guds-Opfindelse, at den paa ethvert eneste Punkt ikke glemmer at Gud er med, og som Part, hvad han har nedladt sig til at være; men hvoraf rigtignok følger at vi – msklig talt, om man saa vil, vi stakkels Msker – maa finde os i, at der bruges Guds-Maalestok. Følgen heraf er først den, at det komme[r] til at gaae ud over os efter en Maalestok som intet Msk. ved sig selv drømmer om ell. tænker (Her det Mesterlige i den au[g]sburske Confession o: s: v: at et Msk. ikke af sig selv har nogen sand Forestilling om hvor dyb en

Fordærvelse Synden er; at han ved en Aabenbaring maa oplyses derom. Og ganske rigtigt, fordi det just hører med til Synden ikkun at have en ringe Forestilling om Synden; og dernæst, fordi kun Gud, den Hellige, har den sande guddommelige Forestilling.) Men i det Andet kommer det igjen; thi saa loves der ogsaa Msk. at blive Guds Barn.

#

NB16:7

#

Alt, hvad der ikke enten indenfor Staten indtager en bestemt anviist Kreds for sin Virksomhed, men altsaa denne underordnet; eller ligefrem vedkjender sig at arbejde for endelige Formaal: gjør Fordring paa at være Idee-Tjeneste og skal som saadan holdes kydske og reen, uberørt af Forbindelse med endelig Fordeel.

Virksomhed for Idee er ogsaa kjendelig paa, at den henvender sig $\kappa\alpha\tau\alpha$ $\delta\upsilon\nu\alpha\mu\upsilon\nu$ til Alle, til Folket. En Embedsmand o: D: har sin bestemte Virkekreds; men en Forfatter fE, en Kunstner o: s: v: forholder sig til Folket. En Kjøbmand fE kan ogsaa paa en Maade siges at henvende sig til Alle, forsaavidt de ville kjøbe hos ham; men han vedkjender sig ogsaa ligefrem at arbejde for et endeligt Formaal.

Man tænke sig nu, hvilken Afsindighed og Usædelighed, at det, der ved sin Existents Form gjør Fordring paa at tjene det Uendelige, og at være høiere end den enkelte bestemte, begrænsede Virksomhed indenfor Stat, at det fE ved Journalistiken man tænke sig, at Journalistikken faktisk er i Hænderne paa Næringsdriven[d]e.

Den Betydningsfuldhed, som ligger i at være høiere end Relativiteterne, den burde da idetmindste kjøbes med Penge-Offere.

NB16:8

#

»Uden Myndighed«

At jeg bestandigt har talt om, at jeg er uden Myndighed, har sin Grund i, at jeg selv har følt, at der var for meget Digterisk i mig, fremdeles i, at jeg føler mig hjulpen af et Høiere, fremdeles i, at jeg [er] lagt baglænds an; men saa ogsaa i, at jeg forstaaer, at baade mit Livs dybe Lidelse og ogsaa min Skyld gjør,

at jeg behøver Xstdom efter saa stor en Maalestok, medens jeg bestandig er bange for, at gjøre Nogen det for tungt, da han maaskee ikke behøver Maalestokken saa stor. Slig Bekymring kan naturligviis hverken Gud-Msket ell. en Apostel have – men jeg er ogsaa kun et Stakkels Msk.

NB16:9

#

En renere end jeg, der havde et lige saa dybt Indtryk af Xstd. som jeg: ja, det vilde jeg ligefrem anslaae i hans faueur. Med mig er det en anden Sag; thi det er (allehaande Andet indrømmet angaaende Aands-Gaver og andre Forudsætninger) det er dog tillige »ikke for min Dyds Skyld«, at jeg har saa dybt et Indtryk af Xstd. Om En, der – hvis man vil tale saaledes – havde været den største Synder, om han forstod Plato bedst: saa gjør det Første her hverken fra eller til, er aldeles ligegyldigt. Ikke saa i Forhold til Xstd. Ydmygt bør en Saadan erindre, at han har en Forudsætning, der maaskee nok har hjulpet ham til dybere at fatte Xstd, men en Forudsætning, der ikke ligefrem er et plus men ligefrem er et minus.

NB16:10

#

At En grublende vil sidde og stirre paa sin Synd, og ikke vil have Tro paa, at den er ham tilgivet: er jo ogsaa saaledes Skyld, at det er at tænke ringe om Xsti Fortjeneste.

NB16:11

#

Christelig »Menighed.«

For at betegne, hvor den ligger, veed jeg intet bedre Oplysende end en Analogie der forresten er san[s] comparaison. Forbryder-Verdenen danner et lille Samfund for sig, som ligger paa den anden Side af det msklige Samfund, et lille Samfund, der ellers ogsaa har en inderlig Sammenhold, som ikke er ganske almdl. i Verden, maaskee ogsaa fordi, hver især føler sig at være udstødt af det msklige Samfund.

[a] Eller lad mig tage et andet Billede. De Enkelte, der i et Folk ere saaledes bemærkede og fremragende, at de maa bære den Byrde, at end deres Livs mindste Ubetydelighed har en Interesse, saa det kan blive trykt og give Stof til Bysnak, kort de Enkelte, af hvis Navnkundighed den bestialske Samtid bestialsk lever i Henseende til Conversation: saadanne Enkelte danne maaskee ogsaa et lille Samfund; maaskee gjør Trykket af [at] udholde dette samt Væmmelsen ved den almindelige msklige Bestialitet, maaskee gjør den, at Foreningen er inderligere. Men dette lille Samfund ligger paa den anden Side af »Samfundet«; Foreningen er blandt Andet ogsaa den fælleds Bevidsthed om, hvorledes hver af de Enkelte er i en vis Forstand berøvet de almindelige Msk-Rettigheder, at faae Lov til at skjøtte sig selv o: s: v.:

Saaledes med de Christnes Samfund. Hver især har ved at antage Xstd., altsaa ved at blive Troende ∴ ved

[at] antage, ja at sætte sit Liv ind paa det Absurde, sagt Verden Farvel, brudt med Verden. Just derfor er Samfundet blandt Disse, der selv frivilligen have stillet sig udenfor Samfundet i almindeligere Forstand, desto inderligere, fordi De hver især føle, hvorledes de ere isolerede i »Verden«. Men som hiint Forbrydernes Selskab nøiagtigt maa passe paa, at Ingen kommer ind i Selskabet som ikke er mærket som De, saaledes med de Xstnes Samfund: de maa passe paa, at Ingen kommer ind i dette Samfund, uden just Den, hvis Kjende er, at han til det Yderste er polemisk mod Samfundet i almindeligere Forstand, det er den christne Menighed er et Samfund som bestaaer af qualitativ Enkelte, Samfundets Inderlighed ogsaa betinget ved denne polemiske Stilling mod det store Msk-Samfund.

Men da saa i Tidernes Løb og i Vrøvlets stadige Fremgang det at være Xsten blev identisk med det at være Msk: saa blev den christne Menighed Msk-Slægten – god Nat Ole! Nu er den christne Menighed Publikum, og det er, i enhver dannet Geistligs Øine end sige da i Lægfolks Øine, anstødeligt at tale om »den Enkelte«.

NB16:12

#

Det er ypperligt sagt af Julius Müller (*2^{den} Deel p. 430*) at naar man vil sige, at denne Lære om Personligheden, der ikke taler om Slægten men [gjør] den enkelte Person til Atomistik – hvad vil saa det Ord Individuum sige? Er Individuum ikke et $\alpha\tau\omicron\mu\omicron\nu$, der paa ingen Maade vil lade sig ansee som et Andets Modus eller Affection.

#

NB16:13

#

At »Arvesynden« er »Skyld

det er det rette Paradoxe. Hvor paradoxt det er, sees bedst saaledes. Det er dannet ved en Sammensætning af qualitativ ueensartede Kategorier. At »arve« er Natur-Kategorie; »Skyld« er ethisk Aands-Kategorie. Hvor kan man nu, siger Forstanden, falde paa at sætte det sammen, at sige, at Det arves, Det, som ifølge sit Begreb umuligt kan arves.

Det maa troes. Det Paradoxe ved den christelige

Sandhed hænger bestandigt sammen med, at den er Sandheden som den er for Gud. Der bruges et overmenneskeligt Maal og Maalestok; og i Forhold hertil er kun et Forhold muligt: Troens.

#

NB16:14

#

Her ligger en Feil i Julius Müller. Med Rette gjør han i Forhold til Synden som i Forhold til enhver Friheds Yttring (Dette har allerede yngre Fichte gjentaget indskærpet) gjældende, at den ikke lader sig med Nødvendighed [erkjende] (nei, hverken forud ell. bagefter cfr de filosofiske Smuler) men maa erfares.

Godt, nu skulde han have svinget rigtigt af ind paa det Ethisk-Religieuse, til det Existentielle, til Du og Jeg. Alvoren er, at jeg bliver mig bevidst at være en Synder og i denne Henseende anvender Alt paa mig. Men i dets Sted kommer han ind i de almdl. Vanskeligheder med Syndens Almindelighed o: s: v: Men skal det nu erfares, saa maa jeg enten kjende Alle, og i saa Fald, da Verden bliver ved, bliver det Hele en Hypothese, der maaskee har holdt Stik hidtil, men ingenlunde, (som jeg seer Prof. Levy skriver i en Afhandling om Fødselsstiftelsen) derfor er stikholdig. Eller ogsaa skal jeg forstaae, hvad Joh. Climacus har udviklet i Afsluttende Efterskrift, at i Forhold til Virkelighed er ethvert Individ egl. ene anviist sig selv, ethvert andet Individ kan han kun forstaae i Mulighed.

NB16:15

#

Ved nærmere Eftersyn vil det vise sig, at Arvesynden, der er en Troes-Artikel, egl. ikke er en Skærpelse, men en Formildelse, ret forstaaet, mærket nemlig af, at der er en Forsoner, der har gjort Fyldest for hele Slægten.

Men fastholdes maa, at Syndens Almindelighed kan ikke vides, den kan kun troes; det er en Aabenbarings Meddelelse. Udenfor den har jeg ene og alene at samle hele Alvoren paa, at jeg er en Synder.

NB16:16

#

Kludderie – og Kategorie.

Det er en uendelig Forskjel, om En først gjør Mine til at ville begribe, speculativt begribe og begribe – og saa endelig kommer stikkende med, at der dog er noget Ubegribeligt i Troen: og saa categorisk fra Første af at fatte, at Troen ikke kan og ikke skal begribes.

Al speculativ Begriben paa Xstds Gebeet (naar den da ikke emanciperer sig aldeles, og aabenlyst er Hedenskab) ender altid med: saa er der rigtignok et Ubegribeligt tilbage. Men hvilken Confusion, og hvortil saa al denne Given efter for speculativ Nysgjerrighed, istedetfor pligtskyldigst at marquere christeligt strax, og energisk samle Tanken paa, at et Paradox umuligt kan eller skal begribes, da det saa ikke er et Paradox. At knække en Ferskensteen er vanskeligt, lad os antage det var umuligt: hvad vilde man saa dømme om et Selskab, hvor hver især tog den i Munden, gav sig Mine af: nu, nu, nu – ja det kommer nok, og saa endelig sagde »til en vis Grad kan jeg dog ikke knække«. Ja min Ven kan Du til en vis Grad ikke knække den, saa betyder det, fornuftigviis, at Du ikke kan knække. Hvad vilde man dømme derom? Var det dog ikke bedre, at afholde sig fra Forsøget, begynde med at sige: jeg kan ikke – og maaskee saa^a vise, hvorfor det er en Umulighed for msklige Tænder. Men Sagleriet det synes Mskene om. Det er Charakteerløshed.

a i det Høieste

#

NB16:17

#

Hvilken Sjeldenhed vilde det ikke være: En der bogstaveligen kunde tale til en Forsamling aldeles som man taler med en Enkelt, fordi han havde hærdet sin Tanke og sit Sind til ikke at give efter for det Numeriskes Sandsebedrag, og Dyrebestemmelsens Svimmelhed. Og paa hvor forskjellig Maade mærkes det ikke ogsaa, at Msk. saasart de ere i Mængde føle, at de ere under Dyrebestemmelsens Ugenerethed. Naar to Mænd tale sammen, vilde det dog ikke falde den ene ind at sige: bravo, ell. hys. Men paa Forsamling der gjøres det næsten uvilkaarligt.

I hvilken Egenskab gjør nu den Enkelte det – thi for Pokker, Forsamlingen qua talis har dog vel ikke Mund. Som Enkelt gjør han det ikke; thi Den, der ret er sig bevidst som den Enkelte, gjør det ikke; og dog er det en Enkelt der gjør det, eller nogle Enkelte men saaledes at hver Enkelt af dem gjør det. I hvilken Tilstand er nu en saadan Enkelt? I en Slags fortunlet Tilstand omtrent som naar i en Skole Læreren ikke rigtig kan passe paa og see de Enkelte, Drengene benytte sig deraf til at gjøre Commerce, fordi det er Ingen; eller i en bestialsk Tilstand; eller i en fiollet Tilstand, saa han forvexler sig med et Abstraktum.

Erfaring vil ogsaa vise, at det just er de ubetydeligste, daarligste, mindst udviklede, mindst bevidste Msker, der give sig af med at være Organ i denne Forstand – og Organ i denne Forstand kan da ene sammenlignes med hvad at fjærte er for Organismen.

Derpaa refererer saa Journalen nøiagtigt overalt hvor der faldt Hys og hvor Bravo – og dette tillægges stor Vægt.

Saaledes er vanvittigt Instantsen Bugtalerie; den afgjørende Røst i det offentlige Liv er ikke Mundens – men^a Røven.

a Bugen eller endnu nøiagtigere

NB16:18

#

Enhver Stats-Existent behøver Adspredelses-Midler.

I Monarchierne nøiedes man saa med Theateret, Tivoli o: D:.

Men saa blev Verden saa gyselig alvorlig, det vil sige, aldeles verdslig. Nu maatte der et ganske andet Adspredelses-Middel til. Paa den ene Side den salige Illusion til hver især: jeg er med i Stats-Styrelsen, maaskee er det min Stemme, der afgjør Statens Skjebne (dog naar det kommer til Stykket saa gjøres det gjældende, som nu i Landstinget angaaende Præsidentens Deeltagen i at stemme: at det er uforsvarligt at forlange af en Mand, at han skal stemme paa det Vilkaar, at hans Stemme gjør Udslaget – Noget min Broder har benyttet som en Kloddrian, saa hans hele Atakke blev Vind og blot skaffede ham Roes og Lov) deels den Virkelighedens Spænding: at det er virkelige Msker her spille, ikke som i Theateret, at man skal afgjøre deres Skjebne ved Ballotation o: s: v:.

#

NB16:19

#

Peter er mig uforklarlig. Han veed, hvorledes det gaaer til i H: t: at blive valgt, veed dog temmelig godt Beskeed om hele dette Blendværk: og saa declamerer han om: at enhver Rigsdagsmand er en Hædersmand, at det er en Hæderssag at være Medlem, Folkets Tillid o: s: v: o: s: v: o: s: v:.. Og jeg er vis paa, at naar han foredrager Sligt, er han næsten rørt til Taarer – risum teneatis amici. Man kan for en Sags Skyld beslutte sig til at gaae med paa den Dandsebod: eh bien! Men man kjender kun alt for godt Sammenhænget, til

saadan Phraseologie. Med Respekt at sige er jeg her tilstede, her, hvor Coterie og Intrigue og Tilfælde ere de Magter, der afgjøre, hvo der skal være med eller ikke, og omtrent hvad der skal seire og hvad ikke. Men denne gemütlig-hjertelige Riden-Herre-Dage ind: den smager rigtignok lidt af en Landsbypræst. Imidlertid smigrer det naturligviis Forsamlingen. Samtlige Intriguanter kunne jo ikke have noget imod pludselig at iføres et saa brilliant Omhæng, og paa en saa høitidelig og rørende Maade. Hans Foredrag erindrer mig i denne Henseende om Michel Perrin, der i Selskab med Politie-Officianter og som en af deres Indviiede vedbliver at være Landsbypræsten.

NB16:20

#

Alene dette, hvilken Indadvendthedens Lidelse i mit Liv! Født til Intrigue, begavet i denne Henseende som sjeldnere Nogen – og saa at anbringes ved den rene Idee-Tjeneste. Hvilken Adspredelse, hvis jeg var blevet uda[d]vendt, medens jeg nu fortærer al min Intrigue paa at fortære de Andres Intriguer, men selv med en næsten spidsfindig Grusomhed forhindrende mig i at bruge end det mindste kløgtige Middel.

NB16:21

#

»Den Enkelte« – »Slægt«

Der er noget Rigtigt i den Bemærkning af Göschel: at Slægtsbegrebet Msk. er virkelig selvstændig Personlighed før og uafhængig af dens timelige Realisation eller Udfoldelse i personlige Individuer. (citeret af Julius Müller i anden Deel af *Læren om Synden* p. 467.)

Det er hvad jeg oftere har udviklet, at Msk-Slægtsens Charakteristiske i Forhold til en Dyre-Slægt, er, at den Enkelte er høiere end Slægten. Medens det Overgribende det i Forhold til Dyre-Exemplarer er Slægten: saa er her den Enkelte ∴ hver Enkelt, naar han i Sandhed er den Enkelte, det Overgribende. Slægten er et lavere Sammenbindende.

Dette har man reent glemt i vor Tid, hvor man ogsaa reent har glemt, at Msket er i Slægtskab med Gud. Men Gud kan ikke være i Slægtskab med en Dyre-Slægt, Gud er Aand, og det vilde være bestialsk at han var i Slægtskab med »Slægt«. Han kan kun være i Slægtskab med »den Enkelte«, og kun »den Enkelte« kan være i Slægtskab med Gud.

»Exemplar« er mindre end »Slægt«; den Enkelte er mere end Slægt, thi han er hele Slægten og tillige Individuationen. I det evige Liv vil derfor ogsaa

»Slægt« høre op.

Dette vil være af stor Vigtighed med H: t: hele Læren om Arvesynden.

Hedensk jubler Msket ved at være i Slægten (det er Dyre-Bestemmelsen); det er den største Ulykke og dybeste Smerte at være udenfor »Slægt«. Dette reproducerer sig ogsaa i Ungdoms Livet, hvor Msket endnu ikke er blevet Aand – hvad de Fleste da aldrig blive, medens det dog er Maalestokken, hvorefter Evigheden vil dømmе dem.

Christeligt sukker Msket under »Slægt«. Han er ved Synthesen tvungen ind med i Slægt, maa overtage hele den saaledes opgivne Concretion som sin Opgave, participere i Slægtens Skyld som Medskyldig, forøger ved sin Skyld Slægtens Skyld – men han længes efter at være i Gud.

At tænke sig »Slægt« som Mellembestemmelse i det evige Liv, som Mellembestemmelse for det at være i Gud: er Bestialitet.

Her blot en psykologisk Bemærkning. Tag en Forelsket, hvis Elskede dør. Lad saa Xstd. byde ham sin Udødelighed: hvis han er lidt opmærksom, saa maa der være Mangen, som vilde sige: den Udødelighed kan jeg ikke være tjent med, den er meget for aandelig.

Og saaledes er for hele Mængden af Msker Xstds evige Liv meget for aandelig. Et evigt Liv, hvor der ingen Generalforsamlinger er, ingen Renden i Flok, ingen dyrisk Uddunstning, o: s: v: det vil jo være værre end Døden.

NB16:22

#

I Modsætning til Middelalderens og saadanne Tiders Tale om Besættelse, at der var enkelte Msker, som forskreve sig til det Onde, kunde jeg have Lyst til at skrive en Bog:

Om den moderne Besættelse og Besathed,

og vise, hvorledes Mskene en masse hengive sig til den, hvorledes det just nu drives en masse. Derfor løber man sammen i Flok, for at Natur- og Dyre-Raseriet skal gribe En, at man kan føle sig stimuleret og opildnet, og ausser sich. Scenerne paa Bloksbjerg ere aldeles Pendanter til denne dæmoniske Lyst, hvor Lysten er at tabe sig selv, for at fordunste i en Potensation, hvor man ude af sig selv, ikke veed ret hvad man gjør ell. hvad man siger, ell. hvo det er eller

hvad det er der taler igjennem En, medens dog Blodet
strømmer heftigere, Øiet funkler og stirrer,
Lidenskaberne koge, Lysterne syde.

O, Dyb af Forvirring og Fordærvelse, naar det tilmed
prises som Livets Alvor, som Hjertelighed, Kjerlighed,
ja - som Xstd.

NB16:23

#

Det er godt sagt af Julius Müller. »Ved at skabe Msket,
theomorphiserer Gud - just derfor
anthropomorphiserer Msket ikke, naar han tænker sig
Gud som et Mske lignende Væsen. Var man subjektiv
nødsaget til, at ansee alt Det, som Msket udsiger om
Gud overeensstemmende med sit Væsen, for blot
Anthropomorphisme, saa kunde Gud ikke have gjort
Msket mere uskikket til at kjende ham, end ved at
skabe ham i sit Billede.« (*om Synden* 2^{den} Deel p.
491.

NB16:24

#

Hvilken Bitterhed! Denne mageløse Rigdom, der er
nedlagt i mine Skrifter, og betjent med en
Uegennyttighed som min, og existentielt i tungsindig
Sympathie for hvert enkelt Msk. især de Ringe og
Fattige og Lidende - og saa at leve i en Kjøbstad, og
ubetinget at være priisgivet til Raahed fra den ene
Side og Misundelse fra den anden Side, ubetinget
priisgiven ved ubetinget at være negtet
Maalestocken. At Goldschmidt naar han vil sige: Mag.
K. gav mig selv Lov til at udskjælde ham - at saa Alle
vilde finde det Svar godt og udtømmende, aldeles
opklarende og tilstrækkeligt, uden at ane, at det er
hans egen Dom, at han er og var en Dreng^a: Gud i
Himlene!

a og min Lidelse just den, at der i Danmark ingen
større Scene er

Og saa, saa - saa det Næste; ja saa vender jeg mig
om til den anden Side, hvor der er godt at være: Jeg
takker Dig Gud, usigeligt, ja usigeligt, at Du har gjort
saa uendelig meget Mere for mig end jeg nogensinde
kunde, havde, turde have ventet.

#

NB16:25

#

At Gud prøver, ja frister («leed os ikke ud i Fristelse») et Msk, den Tanke skal man ikke perhorrescere. Forskjellen er kun, hvorledes man betragter det. Vantroen, Tungsinde o: s: v: bliver strax angest og

bange og paadutter egl. Gud, at han gjør det for at Msk. skal ligge under; thi hvor langt det end kan være fra at den tungsindige Angest i et Msk. falder paa, at ville tænke Sligt om Gud, i dybeste Forstand tænker den det dog egentlig, men uden at vide det ell. blive sig det bevidst, ligesom en Lidenskabelig, om hvem der siges, han veed ikke hvad han gjør. Den Troende derimod, han griber strax Sagen omvendt an, han troer, at Gud gjør det, for at han skal bestaae i Prøven. Ak, og i en vis Forstand: just deraf kommer det, at Vantro, Tungsind, Angest o: s: v: oftest ligger under i Prøven, fordi den matter sig selv forud, og til Straf for at den tænker saa ilde om Gud; medens Troen gjerne seirer.

Men en streng Opdragelse er det, den fra medfødt Angest til Tro. Angest er den frygteligste Art af Anfægtelse - og inden saa det Punkt er naaet, hvor det samme Msk er indøvet i Troen o: i at betragte Alt omvendt, at blive haab- og tillidsfuld naar det hænder som før næsten bragte ham til at udaande og besvime i Angest, frimodig at gaae ind i Det, mod hvilket han før kun vidste eet Redningsmiddel: at flye, og saaledes fremdeles.

Den, i hvis Sjel der er en medfødt Angest, kan derfor gjerne have endog en sværmerisk Forestilling om Guds Kjerlighed. Men han kan ikke faae sit Guds-Forhold concret. Har denne hans Forestilling om Guds Kjerlighed en dybere Grund i ham, og er han fromt bekymret for, for Alt at nære og vedligeholde denne, saa kan hans Liv paa mange Maader i lang, lang Tid gaae hen i denne kvalfulde Lidelse: at in concreto faaer han ikke Indtrykket af at Gud er Kjerlighed^a, medens han dog desto fastere slutter sig til og fastholder den Tanke: ja, men Gud er alligevel Kjerlighed.

Dette er et Tegn paa at han opdrages til Troen. Saaledes at holde fast paa den Tanke: Gud er alligevel Kjerlighed, det er Troens abstrakte Form, og Troen in abstracto. Saa kommer det nok, med at det lykkes ham at faae sit Guds Forhold concret,

a (thi Angesten vedbliver at være ham for overmægtig, og forhindrer ham i at see Faren, Prøven, Fristelsen o: s: v: fra den rette Side, at den er for at han skal bestaae i den)

#

NB16:26

#

Hvor mange Msker have endog blot Forestilling om, hvor anstrengende et Liv bliver ved et virkeligt Guds-Forhold. Blot det, at den reent borttages, den sædvanlige Tryghed, i hvilken de Fleste, naar de ere komne til en vis Alder, leve, formenende, at nu er deres Udvikling væsentlig afrundet, nu bliver det blot Repetitioner næsten vanemæssig Repetition - blot det, at denne Tryghed er reent borttaget. Og derimod

denne daglige Frygt og Bæven, hver Dag, hvert Øieblik paa Dagen at kunne blive kastet ud i Afgjørelser af første Rang – eller rettere, at man er der, fordi dog enhver Aands-Existent er paa de »70,000 Favne Vand.«

NB16:27

#

M. begyndte sin Docent-Virksomhed paa Høiden af den Speculation, der med Haan næsten talte om den gamle Sætning: at Noget var sandt i Theologien som ikke er sandt i Philosophien og omvendt. Han ender sin *Dogmatik* med at antage, at endog Noget er sandt i det populaire Foredrag af Xstd. som ikke er sandt i Dogmatiken, at αποκαταστασις er uholdbar i Videnskaben, men kan benyttes i det populaire Foredrag – og saa er han blevet sin første Kjerlighed tro cfr *Forordet til hans Dogmatik*.

[a] Martensen

Han er et Væv af Usandhed og Ubetydelighed, der kun kan afstedkomme Skade, da han har en Deel Læsning og – en sørgelig benyttet – streng religios Opdragelse.

#

NB16:28

#

Det er smukt og barnligt, hvad der staaer etsteds i Arndt (eet af de tolv Capitler, der ere af Weigel): »Det er ganske sandt, Gud veed meget godt, hvad Du behøver, forsaavidt behøver Du ikke i Bønnen at sige ham det; men Gud har indrettet det saaledes, at han lader som vidste han det ikke, naar Du ikke selv ved at bede siger ham det.« Saaledes gjør jo ogsaa stundom Forældre ved Barnet: de sige, han skal med Fornøielse faae det, men han skal selv bede derom.

NB16:29

#

Jer[n]bane-Manien er aldeles et Forsøg a la Babel. Det hænger ogsaa sammen med en Cultur-Periodes Ende, det er Slutnings-Farten. Uheldigviis begyndte noget nær samtidigt det Nye, 1848. Jer[n]banerne forholde sig som Potensation til Centralisationens Idee. Og det Nye forholder sig til Adsplittelsen i disjecta Membra.

Centralisationen vil formodentlig ogsaa pecuniairt blive Europas Undergang.

NB16:30

#

Danmarks Skjebne.

I Statsstyrelsen og næsten i alle Forhold stode ældre, tildeels meget ældre Mænd i Spidsen. De regjerede med den Tanke: det holder vel ud saa længe vi leve. O, det er en rædsom Begunstigelse for Demoralisationen til at komme op, at Ingen tager paa Tømmerne med Kraft og med Lyst til Afgjørelse.

I de øvrige Retninger af offentlig Liv igjen Ældre, som kæmpede for, ved Intet at gjøre, at opretholde det Skin at de vare, hvad de engang vare: fE Heiberg, o: Flere. Atter Begunstigelse for Demoralisationens Opkomst.

Ogsaa »*Fædrelandet*« har længe været i det Tilfælde. Det føler, at det hver Øieblik maaskee maa høre op – derfor vil det ikke til at handle afgjørende. Det var allerede saa i Slutningen af Christian 8de[s] Regjering, og ligesaa nu igjen efter det unaturlige Opsving i 1848.

Overalt Begunstigelse for Usselhedens og Ubetydelighedens Opkomst.

Danmarks Undergang er let at kjende, o: prognosticere. Ikke kan en Læge have sikkrere Symptomer paa legemlig Forraadnelse Tilstedeværelse end en Psycholog har her paa aandelig Opløsning. Krigen og den opblussende Nationalitet kaster eller kastede et Øieblik et Skjul over den sande Tilstand. Det er ikke Tydskerne, der vilde æde os, o, nei. Det er os selv, der indvortes opløser os. Det offentlige Liv fuldbyrder sig i en Vaklen mellem Misundelse og Medlidenhed, men ingen Pathos, ingen Begeistring for det Større, ingen Taknemlighed o: s: v.: »Flyveposten« er derfor et aldeles normalt Phænomen. Den holder sig ved at svare til denne Alternation. I Retning af Misundelse taaler den Alt – saa siger den »godmodige« danske Mand, saa skal vi sku ogsaa gjøre Noget for ham igjen, vi subscribere.

NB16:31

#

Ogsaa det hører med til Nydelsen, som Ubetydeligheden og Intetheden har af, at Navnkundigheden er i Danmark formelig en Straflidelse. Vilde den Navnkundige eet eneste Øieblik ømme sig over den vanvittige Maalestok han maa leve under i Danmark: saa raaber hele Publikum: det er jo Ingenting, hver især føler sig ganske anderledes stærk, han skulde sagtens finde sig i Sligt – jo jeg takker, han mærker ikke, at Det, der hjælper ham er den umiddelbare Vished, med hvilken han veed, at hans Ubekjendthed sikkrer ham for

Bekjendthedens Lidelser. Og saa har han da ingen Anelse om, hvad det Daglige har at betyde; heller ingen Anelse om, hvad det vil sige, med Smerte at see, hvorledes Idee, Sandhed o: D: ikke i fjerneste Maade beskæftiger Mskene, men blot Piat. Men som sagt, dette hører med til Forlystelsen, at Publikum, hver især, faaer Leilighed til at indbilde sig, at de ere stærkere end – Landets ganske enkelte, meest begavede og meest udviklede Personligheder.

NB16:32

#

See der har vi Confusionen normalt udtrykt. R. Rothe angriber i sin Ethik Julius Müller, og viser saa, at Feilen ligger i, at J. M. for stærkt betoner Skyldbevidstheden; og siger nu: det, hvorpaa den rette Afskye for det Onde beroer, er jo sammes objektive Qvalitæt, ikke Mskets subjektive Forhold til den. Det eneste rette Had til det Onde er Det, der derfor hader og fordømmer det, fordi det er ondt, o: fordi det er i Modsætning til Gud og vort Væsen, og kun derfor, men ikke derfor, fordi det er forskyldt fra vor Side.« Kan der nu tænkes en usædeligere Tale! Og det er Videnskab! See det er Følgen af al denne Objektivitet ogsaa i Forhold til *Læren om Synden*, hvor just »Alvoren« er, det Subjektive, at jeg er Synder. J: M: afviser det rigtigt, viser at paa den Maade bliver Synd egl. Uebel, Lidelse o: D:. Men J. Müller gjør det ikke kvalitativt ethisk nok.

[a] Julius Müller. Richard Rothe. Dorner. 2^{den} Deel af J. Müllers *Lære om Synden* p. 557 o: fl.

Det andet normale Exemplar af Confusion er Dorner. Han forekaster J. M.; at han urgerer for meget den enkelte Personlighed, og overseer Slægts-Begrebet. Jo jeg takker – just det er Tidens Demoralisation.

J. Müller er en dygtig Mand, men han er ingen storartet Ethiker, han mangler socratiske Kræfter og den Art Dannelse. Han er indenfor et Antiqueret; han har ingen μεταβασις εις άλλο γενος dannet, til den existentielle Tænker.

Dog seer jeg sammesteds en rigtigere Bemærkning af Dorner: at først ligeoverfor Xstus træffer Msket egl. den dybeste Afgjørelse; alle tidligere Synder ere et Foreløbigt, som ikke i dybeste Grund afgjør et Mskes Total-Værd«. Deri ligger det Sande, at ganske rigtigt Valg-Forholdet ligeoverfor Xstus er den kvalitativt beregnede Situation paa at gjøre et Msk. til den Enkelte. Det er den egl. Omsætning af Masse i Enkelte; det er Evighedens Afgjørelse, og Evigheden vil komme Hukommelserne til Hjælp i denne Henseende. (Herom har forresten ogsaa Anti-Climacus^b Oplysninger). Men det Urigtige hos Dorner er at betragte Msk. ikke oprindelig lagt an paa at være den Enkelte, saa han ved en kvalitativ Afgjørelse er blevet Masse.

b *Sygdommen til Døden*.

Forholdene ere: først, Anlægget til at være den Enkelte – og ved Skyld at blive aandløs o: Masse, med i Massen. Men saa kommer »Frelsen«, o: den anden Gang, Valget paa Xstus.

Men Dorner ser i Forsoningen og Frelsen egl. først Begyndelsen, istedetfor at det, hvad der ligger i Begrebet Frelse er den anden Gang. En Tilstand, den være den usaligste af alle, – naar jeg ikke selv ved Skyld har styrtet mig i den: kan jeg heller ikke i strengere Forstand »frelses« ud af den ved en »Forsoner«. Ifølge Dorner bliver Xstus ikke »den anden Gang«, men »den første Gang«, saa alt det Foregaaende falder bort omtrent som et Smudstittelblad der ikke bindes med ind, ell. en skjødesløs Concept paa slet Papir i Sammenligning med Documentet paa stemplet Papir.

Herved bliver Sagen altfor let. Just Skærpelsen i Valg-Afgjørelsen i Forhold til Xstus er at det er »den anden Gang.« Antager man det Dornerske kunde man fristes til ogsaa at antage, at Xstus kom endnu en Gang igjen i dette Liv – som Frelser i strengere Forstand.

Ogsaa paa en anden Maade viser det Uholdbare sig i Dorners Tanke. Thi dersom det er saa, at alle Synder forinden ere blot et Foreløbigt i Betydning af det Ubetydeligere, Noget som ikke saaledes kan være Gjenstand for Guds Vrede, at før Xstus den Enkelte egl. er skjult i Massen og blot participerer i denne almdl. Skyld, som alligevel ikke er nogen rigtig Skyld, siden de Enkelte ikke ere rigtigt skyldige (og man altsaa faaer en Sum negativt ud, istedetfor det Positive: at hver Enkelt i Slægten ogsaa er skyldig) – dersom det er saa: hvor i al Verden gik det saa til at Xstus kom til Verden? Naar Skylden ikke var større, saa behøvedes han jo ikke. Xstus kommer i saa Fald til Verden som Lovens Forkynder og Fordring.

Vistnok hænger dette sammen med noget Andet hos Dorner, at han formodentlig antager, at Xstus egl. kom til Verden for at frelse Slægten, for at gjøre Fyldest for Slægten. Men atter dette er et høist uklart Noget: en Slægt der har Skyld – en Slægt, i hvilken hver Enkelt ingen Skyld har.

Det Sande er, som jeg tidligere har viist. Msket var anlagt til at være den Enkelte; ved Skyld blev han Masse. Nu kommer Frelsen; men Frelsen, ∴: at det er »anden Gang« skærper tillige Forholdet, og derfor er Valg-Afgjørelsen ligeoverfor Xstus, den endnu mere kvalificerede Afgjørelse, og hvis Afgjørelsen er at forkaste Xstus, da den endnu mere kvalificerede Synd og Skyld.

NB16:33

#

J. M. har opfundet den Theorie: at føre Arvesynden (peccatum originale) tilbage paa et forud [for] alle Mskers Liv i Tiden gaaende tidløst Fald.

[a] Julius Müller – Joh: Climacus.

Dette er egl. at forrykke Xstd. Joh. Cl. kommer strax med sit Problem: at en evig Salighed eller Usalighed

afgjøres i Tiden ved et Forhold til noget Historisk.

J. Müller mener at have hjulpet sig ud af den første Vanskelighed, angaaende at faae Synden og Skylden ind i Verden og i ethvert Msk.

Men nu det Næste: Frelsens Afgjørelse, da den er en evig Afgjørelse, bliver den lige saa incommensurabel for Afgjørelse i et Tids-Moment, som den første. Saa blev vel J: M: nødt til at lægge den Afgjørelse ogsaa udenfor Tiden, i en forud for alle Mskers Liv i Tiden gaaende tidløs Afgjørelse i hver Enkelt.

Consequentsen heraf bliver, at Msk. egl. i [en] Slags Idealitet tidløst har gennemlevet hele sit Liv førend han gennemlever det i Tiden.

Sligt kan man jo godt tænke – men hvad er saa Xstd?

Det Hele er blot et indirecte Beviis for min Opfattelses Rigtighed: statuer Paradoxet. Just ved det Müllerske viser Speculationens Mislighed sig. Paradoxet er: at en evig Afgjørelse afgjøres i Tid. Jeg siger: det kan ikke begribes, det maa troes c : det er et Paradox. Nu kommer Speculationen; den siger: jo jeg kan endda nok begribe det. Jeg bærer mig saaledes ad, jeg tænker mig en forud for al Tid gaaende tidløs Afgjørelse – seer vi det. Ja vær saa god. Men min kjære Ven, Problemet var en evig Afgjørelse – i Tid, ikke en evig Afgjørelse uden for al Tid paa en tidløs Maade.

I Grunden var Kant redeligere med sit radicale Onde; thi han giver sig aldrig Mine af, at denne Theorie skulde være en speculativ Begriben af det christelige Problem.

Men det Usalige ved hele Tidens Speculation er: den kan ikke fastsætte og ikke fastholde Problemet – men begribe det, ja det kan den nok. Det er lige saa latterligt, som hvis En vilde give sig af med at tegne, og saa lod en Mand sidde lang Tid for sig – endelig var Tegningen færdig, Portraitet – det forestillede fE et Træ^b. Man sætter Problemet op; nu begynder da Speculationen; der gaaer lang Tid hen, i hvilken Problemet, saa at sige, maa holde ud at sidde for Speculationen; endeligen er den færdig – her er det – det er saa blot et andet Problem. Vanskeligheden ell. Indvendingen er blevet til Problemet. Hvorledes lader det sig dog begribe: at en evig Afgjørelse afgjøres i Tid. Svar speculative: det lader sig afgjøre saaledes at det er paa en tidløs Maade c : ikke i Tid. Speculationens Hemmelighed bestaaer egl: i, at det varer saa længe, inden det Svar kommer; kom det strax^c, vilde man see, at det var Nonsens. Men kom det strax, hvor skulde det saa være et speculativt Svar! Ih Gud Fader bevares; saa var det jo et populairt Svar. Det Speculative er, at det varer flere Aar, at der skrives en Foliant, og mange lærde Afhandlinger citeres – saa er Svaret speculativt og er Besvarelsen. Det er speculativt, idetmindste er det ganske godt

b , der ganske fortrinligt ligner det Træ, som staaer udenfor Mandens Vindue – men det var Manden, der skulde tegnes ikke Træet; og hvorfor saa lade Manden i saa lang Tid sidde for sig!

c (paa en næsten tidløs Maade, istedetfor at der bruges en umenneskelig lang Tid)

[d] Forskjellen mellem det Populaire og det Speculative er hvor lang Tid, der bruges. Spørger man en Mand: veed Du Det og Det, ell. veed Du det ikke, – og han strax svarer ja eller nei, saa er det et populairt Svar, han en Seminarist. Varer det 10 Aar inden Svaret kommer, kommer det saa i Skikkelse af et System, og saaledes, at det ikke bliver ganske klart, om han veed det ell. ikke: saa er det et speculativt Svar, han filosofisk Professor, idetmindste burde han være det.

udspeculeret, det røber Verdens og Mske-Kundskab.

#

NB16:34

#

At være Ingenting.

At være Ingenting: o, lykkeligste, misundelsesværdige
Lod i Livet!

Men saa paa den anden Side af det at være Noget,
høiere end Det der er aller-aller-meest af det at være
Noget, paa hiin Side deraf at være Ingenting: o, evig
sikkre Anviisning paa de intensiveste daglige
Sjelslidelser. Her ligger egentlig Gud-Mennesket.

Og hvorfor er Sjelslidelsen her saa uundgaaelig? Det
er let at see. Til det at være Ingenting svarer: ingen
Opmærksomhed, og til ingen Opmærksomhed svarer
det at være Ingenting; saa er Forholdet rigtigt. Til det
at drage Opmærksomhed paa sig svarer det at være
Noget; og jo mere man er, jo mere Opmærksomhed
kan man ogsaa drage paa sig og bære, uden at dette
rette Forhold ell. Proportioneretheden forstyrres. Men
nu at drage uendelig mere Opmærksomhed paa sig
end Den der er aller-aller-meest blandt alle Dem, der
ere Noget – og saa at være Ingenting: ja, det er som
Galskab. Fremdeles. Den som simplement Ingenting
er, og altsaa heller ingen Opmærksomhed drager paa
sig, om hans Liv spørges slet ikke, det behøver heller
ikke at forklares. I samme Grad som En er Noget, og
altsaa drager nogen Opmærksomhed paa sig, i
samme Grad bliver der Spørgsmaal om at forklare sig
hans Liv; og ganske simpelt, det lader sig gjøre, man
forklarer sig hans Liv af eller man forstaaer det i det
Noget, han er, just dette Noget er Forklaringen. Men
nu uendelig størst Opmærksomhed, altsaa efter den
størst mulige Maalestok Spørgsmaal om Forklaringen –
og saa at han er Ingenting: ja, det er jo som Galskab.

Egentligen strides der saaledes: enten er vi Alle kloge
og han gal, eller vi Alle gale og han klog.

O, man troer det er saa let at være Ingenting. Ja, i
ligefrem Forstand, hvor det betyder et stille
ubemærket prædikatløs Liv. Men paa Høiheden af
Samtidens Opmærksomhed at være Ingenting:
sandeligen, i Reglen har den kun eet Prædikat derfor:
at det er Galskab, om det end maa bemærkes, at i saa
Fald erklærer Samtiden sig selv for lige saa gal eller
galere; thi er det en gal Mand, hvad ligner saa det,

saaledes at fæste uafbrudt Opmærksomheden paa ham.

O, jeg – men jeg er jo ogsaa kun et stakkels ringe Msk – jeg veed dog ganske god Beskeed herom. Og vil man tydeliggjøre sig det, saa vil jeg anføre en Oplysning. Min Karl Anders, der er mig meget hengiven og ret opvakt, han har bestemt paa sin Maade lidt Adskilligt under det. Han maa naturligviis høre denne idelige Piatten om mig, – og han har ikke det at væрге sig med, at jeg er Noget. Just den Classe af Samfundet, som han nærmest tilhører, just for den er det at være Noget saa omtrent Livets Betydning. At saa en Mand lever ubemærket af sin Formue, nu ja, det kan den ogsaa begribe; men i den Grad at arbeide og at være Gjenstand for Opmærksomhed som jeg – og saa at være Ingenting: det er den til Forargelse.

NB16:35

#

Presse-Lovgivningen.

Da Det, der egl. qualificerer Presse Forbrydelsen er Udbredelsen (Noget man da hidtil reent har overseet i Lovgivningen og udendvidere identificeret denne Forbrydelse med enhver anden) saa burde enhver Mulct og anden Straf skærpes i Forhold til fE Subscribent-Antallet. (Jeg har bestandigt særligen Dag-Pressen, denne Staternes Mudder-Maskine, for Øie). Ligeledes burde Mulct og Straf skærpes i Forhold til hvor ofte det Løgnagtige, det Skyldige har været gjentaget og sagt, thi derved har det jo faaet større Udbredelse.

Dersom man ikke er betænkt paa at forbyde Dag-Pressen til en vis Grad, saa burde man dog være betænkt paa at sætte Straf for den Forbrydelse: ved at trykke Piat at gjøre et Forsøg paa at gjøre Samfundet vanvittigt.

NB16:36

#

Det er den gamle Historie. Der gjøres en Opdagelse – Msk-Slægten triumpherer; begeistret sættes Alt, Alt i Bevægelse for at gjøre Opdagelsen fuldkomnere og fuldkomnere. Msk-Slægten jubler og tilbeder sig selv. Langt om længe kommer der en Standsning – man standser: men er denne Opdagelse et Gode, især dens overordentlige Fuldkommengjorthed! Og saa maa igjen de eminenteste Hoveder til for næsten at speculere sig gal paa, at opdage Sikkerheds-Ventiler, Dæmpere, Hæmsko o: s: v:, for om muligt at holde igjen, at ikke denne mageløse og mageløs fuldkommengjorte Opdagelse, Msk-Slægts Stolthed, skal ende med at overkjøre og ødelægge hele Verden. Man tænke paa Bogtrykker-Kunstens Opfindelse,

fuldkommengjort lige ned til Hurtig-Pressen, der kan sikkre os, at intet Skidt og Bundfald bliver ubemærket. Man tænke paa Jernbaner. Man tænke paa de frie Forfatninger, disse mageløst fuldkommengjorte Opdagelser – Msk-Slægts Stolthed – der vækker Længsel efter et østerlandsk Despotie som lykkeligere at leve under.

NB16:37

#

Frygteligt kan det være at see et enkelt Individ saa febrilt omtumlet; men man tænke sig hele Statslivet! Man discuterer § 14 – en passant kommer saa Spørgsmaalet om hele Forfatningen med som et Moment, og saa discuterer man det som Moment under § 14.

Man sidder just og [er] færdig med § 15 – saa indløber der Efterretning om, at den siden iforgaars bestaaende Regjering er styrtet ved et Folke-Opløb. Saa kommer der en ny Regjering. Den naaer omtrent til § 9.

Dette er den fornuftige Stat, Msk-Slægts Stolthed, Oplysningens Frugt, Dag-Pressens (dette uskateerlige Gode) Resultat.

NB16:38

#

Hvilken existentiel Anstrengelse er dog ikke alene dette: næsten ganske bogstavelig kun i den Tid man er ene at være privat Person; derimod at være offentlig Person i Charakter ligeoverfor sin Tjener, sin Barbeer, sin nærmeste Familie. Nei, saa galt kan det dog kun være i det lille indspærrede Sted eller Locum, Piattets Hjem, Kjøbstaden Kjøbenhavn. Og saa den danske Forfængelighed af Historien, og af Intellectualiteten! Ja det forstaaer sig mig gjøres der jo rigtignok en Deel for, det veed Gud, jeg er ogsaa temmelig sikker paa at gaae til Historien – men Samtiden skulde dog egl. ikke glæde sig til den Historie.

NB16:39

#

Indirecte Angreb.

Hvorledes der slet ikke existeres religieust, sees ofte bedst indirecte. »Præsten« prædiker »et Msk. maa offere Alt for at frelse sin Sjel«.

Godt. Man seer nu deraf, at der intet Nærmere siges, at det da aldrig er faldet hans Velærværdighed ind at

ville gjøre det; thi Collisionen vil stille sig ganske anderledes end han drømmer.

Skulde det at offre Alt for at frelse sin Sjel gaae af uden videre, saa maatte hvert Msk. leve i den absoluteste Isolation, saa han uden at gribe forstyrrende ind i et andet Mskes Liv kunde røre sig saaledes.

Men det gjør intet Msk. – og gjorde han det, vilde det at offre Alt have lidt at betyde, da i det Alt just er indeholdt Forholdet til de Andre.

Han lever i Context. Idet han da offerer Alt for at frelse sin Sjel griber han absolut forstyrrende ind i de Andres Liv, afgiver en meget for stor Maalestok, bliver dem en reen Plage, og vil komme til at lide derfor.

Man seer her, hvor langt nærmere den Collision ligger: at hade Fader og Moder o: s: v: end man tænker. Thi hvis En i Sandhed gjorde Alvor af, og var aandelig nok til virkelig at offre Alt for at frelse sin Sjel: saa er det evig vist, at Dommen om ham, ogsaa af hans Nærmeste og maaskee meest af dem vilde blive: han er en hjerteløs Egoist, der kun bryder sig om sig selv, og ubekymret gjør os Andre ulykkelige – han som kunde gjøre det saa godt for os.

Venskab vil der ogsaa kun blive lidt Tale om; thi et Venskab paa Basis: at offre Alt for at frelse sin Sjel – det lader sig vanskeligt tænke; thi En, der handler i den Grad afgjørende, han maa ogsaa i den Grad afgjørende finde Hvile i Gud, at Venskab egl. ikke har saa saare meget at betyde. Og Venskab er da egl. beregnet paa Relativiteterne: at have Profit i Verden, at hjælpe hinanden i allehaande jordisk Nød o: s: v: Men naar det er et Msk.^s eneste Bekymring: at frelse sin Sjel – og det maa jo saa være, hvis han offerer Alt derfor; og naar Venskab dog vel ikke i den Henseende kan hjælpe ham: hvor meget har saa egl. Venskab at betyde.

Men Prædikeforedraget er Galimathias – og indirecte Angivelse.

=

NB16:40

#

Det er da let nok at see, at skal det Spørgsmaal, om hvilken Selvfornegtelse og Forsagelse af det Verdslige der fordres for at forkynde Xstd: skal det afgjøre[s] for et forum, som hedder det store Publikum af – Xstne; eller det dannede Publikum – af Xstne o: s: v: saa er

Sagen afgjort. Dette synes Geistligheden selv at forstaae, og derfor er den gjerne ved saadan Leilighed saa villig og redebon til at faae Sagen ind for det store Publikum. At ballotere paa Selvfornegtelse om og hvorvidt – ja det bliver til Intet.

Bedraget ligger i, at Geistligheden jo skulde være med for at opdrage dette store Publikum, og derfor existentielt udtrykke Selvfornegtelse, saa Enhver, blot han saae paa den Geistlige, strax saae hvad Xstd. fordrer. Men i det Sted har Geistligheden slaaet sig sammen med Publikum, den er reent faldet ud af Charakteren: Lærer, Guds Tjener – og er nu ret glad at være saa godt forstaaet af de Medlevende.

NB16:41

#

Det rædsomme Vilderede, hvori vi leve, er fremkommet ved, at man^[a] har villet forene det at arbejde for et uendeligt og endeligt Formaal. Det kan kun afføde Confusion. Lad det blot blive klart, hvilket der er hvilket.

[a] fra Slægt til Slægt

At arbejde for et endeligt Formaal er jo en ærlig Sag; det Uærlige fremkommer først, naar man vil udpynte en saadan Arbeiden med Skin af at være tillige for et uendeligt Formaal.

Nei, nei! Al Arbeiden for et uendeligt Maal skal i ædel Forstand holdes som Luxus. Prøv nu selv, hvor langt, hvor meget, hvor længe Du kan arbejde saaledes^b; men hold det blot reent: saa gavner Du. Finder Du slet ingen Tid eller Leilighed til at arbejde saaledes: vel, saa skader Du i det Mindste ikke, naar Du ærligt tilstaaer, at Du arbejder ene og alene for et endeligt Formaal. Du skader ikke blot ikke, nei Du gavner; thi naar saa Den [kommer], der kan og vil arbejde for et uendeligt Formaal, saa er han hurtigere forstaaet, istedetfor at han nu paa Grund af den uærlige og nedrige Mengeleren altid er udsat for at blive Martyr, idet De, der egl. arbejde for de endelige Maal, have tilløiet sig tillige at arbejde for det uendelige Formaal.

b , i enhver Henseende hensynsløst.

#

NB16:42

Om Udgivelse af Skrifter om mig selv.

Heller ikke » *Regnskabet*« kan udgives nu. Der er, som jeg bestandig har forstaaet det, i mig for meget et Digterisk, til at jeg kan anbringe mig selv med; og

fra den anden Side skal det gøres, saa skulde det gøres efter en saa afgjørende Maalestok, at jeg turde aldeles tale ud om mig selv. Her er et Enten – Eller. Eet eneste Ord saaledes ligefrem om mig selv, saa er μεταβασις εις αλλο γενοϋ dannet, og jeg kan ikke standse. Lad Samtiden affordre mig Forklaring, saa skal vi see. Og heri er der Sandhed; det er ikke mig, der skal give Forklaring, det er Samtiden, der skal være saa god at respectere et Phænomen af den Betydning, og forlange Forklaring.

Desuden er der endnu eet Punct. Det som gjør, at jeg maa standse i dette Øieblik som Forf., er, at jeg ikke har Raad til at være Forfatter længer. Saaledes forstaaet, erkjender jeg baade med usigelig Taknemlighed, hvor uendelig meget mere Styrelsen har gjort for mig, end jeg kunde have ventet, og jeg forstaaer tillige, at just dette Punct (atter her o, vidunderlige Styrelsens Medvirken!) just herfra er det rette Synspunct og her det afgjørende Standsnings-Punct. Men det Første kan jeg ikke saaledes officielt meddele, og saaledes bliver der ogsaa noget Usandt i at meddele det Andet.

Endeligen har ogsaa den Bekymring for mine Finantzer, hvor glad jeg end hviler i min Taknemlighed mod Styrelsen for hvad der er gjort for mig, den har dog smertet mig, og jeg har ogsaa slaaet lidt for meget af. » *Synspunctet for min Forfatter-Virksomhed*« som det oprindeligt ligger skrevet er den sandeste Opfattelse.

Jeg forstaaer ypperligt mig selv, ogsaa i hvad denne Forfatter-Virksomhed har kostet mig. Jeg har fra Begyndelsen ikke meent at skulle være Forf. hele mit Liv, jeg har været forberedt paa, at det Øieblik maatte komme, da det blev min Opgave at arbejde for Udkommet, og at jeg saa til den Tid maatte opgive at være Forfatter, for ikke at mengelere Stræben for et uendeligt Formaal og et endeligt Formaal. Lad saa Nogen kalde det Sværmerie (i ethvert Fald bliver det da just Forstand-Sværmerie, og Socrates ogsaa en Sværmer): jeg forstaaer mig ypperligt i, at have ødslet ogsaa Penge for at naae det Maal, der ved Styrelsens Bistand er naaet: at gjøre opmærksom paa det Christelige. Der er ved min Virksomhed naaet en Standsning for den usalige Mengeleren af Stræben for uendelig Formaal og for endelig Formaal. Det har kostet mig meget, men, menneskelig talt, mener jeg ogsaa at Christendommens Sag har vundet i Klarhed derved. For det Overordentlige udgiver jeg mig ikke selv. Jeg er væsentlig en Digter – og saa en Poeniterende.

Dersom jeg ikke levede som Gjenstand for en Pøbel-Forfølgelse kunde jeg, hvad jeg ogsaa oprindeligt havde tænkt mig, med humoristisk Vending ligefrem sige Samtiden, at jeg ikke mere har Raad til at være Forfatter. Nu lader det sig ikke gjøre. Lad den selv fordre Forklaringen.

Det er en Interpretation der strides om, men en for

hele Xstdommen afgjørende Interpretation. Hverken udgiver ell. har jeg nogensinde udgivet mig for en Apostel eller endog blot et Sandhedsvidne (jeg har af yderste Evne gjort lige det Modsatte), ei heller har jeg villet foranledige Andre til at forsøge sig i at være Apostle (jeg har af yderste Evne stræbt at forhindre det); men jeg vil, at det skal blive klart, at det at arbejde for Livets endelige Formaal ikke er Livets højeste Alvor, at der ingen Mengeleren heller er, men at det skal holdes reent, hvilket der er hvilket.

For at gjøre opmærksom herpaa har jeg holdt hele en 7aarig Forfatter-Virksomhed ubetinget fri for ethvert endeligt Hensyn, benyttende den Fordeel at jeg havde lidt Formue.

Dette er nok til at gjøre opmærksom; i ethvert Fald kan jeg ikke holde saaledes ud længere.

Uden Ødselhed havde jeg aldrig kunnet arbejde efter den Maalestok, jeg har arbejdet; thi min Ødselhed har bestandigt ene være[t] beregnet paa at holde mig i Productivitet efter den uhyre Maalestok.

I ethvert Fald er det en from Ødselhed (hængende sammen med at jeg er en Poeniterende). Er den alligevel personligt for Gud en Skyld, at jeg dog har havt for megen Phantasie, og derfor været saa digterisk driftig: nu vel, jeg er saare villig til for Gud at vedgaae det, mod ham har jeg jo dog altid Uret. Men at det, forsaavidt det saaledes er Skyld, er mig tilgivet, derom er jeg evig forvisset. Og egentligen troer jeg, at det kun da bliver en Skyld, naar jeg paa nogen Maade blev vigtig lige overfor Gud, som havde jeg gjort med det Hele noget Fortjenstligt – dog det vil han nok forhindre, han den kjerlige Fader, hvis Faderkjerlighed jeg til salig Beskæftigelse daglig atter og atter betænker og evigt vil betænke.

#

NB16:43

#

Hvor uendelig Meget, der har været mig betroet og er lykket mig, føler jeg bedst, naar jeg en sjelden Gang taler med et enkelt Msk. lidt derom. Dæmpet, slaaende 50 p. C. af (thi Ansigt til Ansigt med et Msk. er det mig da umuligt, at tale i meget høie Toner om mig selv) antyder jeg lidt: og jeg seer næsten en mistroisk Mine, som sagde jeg dog for meget om mig selv. O, hvor veemodigt er det dog ikke i en vis Forstand at være uendelig meget betroet! Nu, Undseelsen vilde vel i Almindelighed afholde mig fra at tale derom; men selv om den ikke var og jeg talte: det hjælper ikke^a. Egentligen troer jeg, at Gud har indrettet det saaledes, at Den, hvem han betroer

a , jeg blev ikke troet.

uendelig Meget, han kan kun tale med Gud derom; thi ingen Anden vil troe det ell. forstaae det.

Og saaledes er det ogsaa bedst. Ak, thi kunde man ret tale med Andre derom, saa kunde man ogsaa let tage det forfængeligt, bryste sig deraf. For Gud er dette ikke muligt – han kan uendelig trykke.

NB16:44

#

»Velsigner Dem, som Eder forfølger«.

Er det da muligt? Betænk det saaledes. Har Du nogen Forestilling om hvor saligt det er jo inderligere Dit Samfund er med Gud. O, men naar Du da, just i dette Øieblik da denne Salighed overgaaer al Din Forstand – naar Du da oprigtigt betænker, at dog just Dine Fjenders Forfølgelse hjalp Dig til at fornemme denne Salighed: i et saadant Øieblik er det saa ikke muligt at velsigne dem.

At velsigne dem! Ja det er, om jeg saa tør sige, et Festlighedens Udtryk for hvor ubeskrivelig den Salighed er Du fornemmer.

Tænk blot paa Socrates: da man rakte ham Giftbægeret, og han sagde er det tilladt at libere: hvor festligt! Og nu den Xstne, i det Øieblik da han saligst fornemmer sit Samfund med Gud, og maa tilstaae, at han dog for en stor Deel skylder sine Forfølgere det – da at sige: jeg vil tilgive dem jeg er ikke vred paa dem – hvor lidet festligt, nei: jeg velsigner dem.

O, det er som i Eventyret. En grusom Stedmoder kaster et lille Barn i en Brønd – det optages af Alfer, som føre det ind i Trylleriets lykkelige Hjem – og herfra seer hun Stedmoderen, og med Barnets uskyldige Glædes livsaligste Udtryk kysser det paa Fingeren af hende – som var hun den kjerligste Moder.

O, min Ven, hvad gjør det dog i Grunden, at Du nedrigt gjorde Alt, hvad Du formaaede for at skade og forbittre mit Liv: naar jeg dog, ved Hjælp deraf – just ved Hjælp deraf, blev saaledes salig: hvad gjør det saa? Ja det gjør jo, at jeg maa velsigne Dig.

Men pas vel paa dette: blæse være med Forfølgerne, agt derimod desto nøiere paa at blive saaledes salig i det Samfund med Gud. Ak, men vi Msker tænke meest paa Forfølgerne – mindre paa at benytte Forfølgelsen i Retning af Guds-Forholdet. Ak, og Mangen endte vel endogsaa med, ikke blot at forbande Forfølgerne, men at forbande Gud med.

#

NB16:45

#

Text til en Faste-Prædiken

Jeg vil dertil bruge det Ord af Lidelses-Historien:

ogsaa Forræderen kjendte Stedet.

Og saa vise, at dette just er hele »Xsthedens«
Forræderie, at den kjender Xstd. veed Beskeed om
den - men derved bliver det.

At ogsaa hvert enkelt Msk. har en stadig Tilbøielighed
til dette Forræderie: at nøies med at kjende Stedet -
ogsaa Forræderen kjendte Stedet.

#

NB16:46

#

Angaaende Skrifter om mig selv.

Det er Noget, jeg ofte kommer tilbage paa, det
Oprindelige: at jeg skulde være ved Døden afgaaet,
og saa den hele sidste Produktivitet være udgivet
efter min Død.

Jeg følte mig i den Tid saa legemlig svag men saa
uforklarlig riig. Da lykkedes det ogsaa mig at naae
hele Gjennemsigtigheden.

Var jeg død den Gang, vilde Virkningen være blevet
den størst mulige, msklig forstaaet.

Saa længe jeg lever, bliver jeg ikke forstaaet. Døden
maa formildende til for at hjælpe de Samtidige ud af
Vanskeligheden. Jeg har egl. meget for meget
Idealitet til at være en Levende. Saa længe jeg staaer

levende hos, vil det være en Umulighed næsten for Nogen, at troe, efter hvilken Maalestok jeg har følt, at jeg havde Ret og Sandheden paa min Side, hvilken Overlegenheds Styrke der har været mig forundt, hvad jeg har havt i min Magt, hvor systematisk jeg har successive efterhaanden som jeg forstod Styrelsens Tanke, modarbejdet mig selv, for at saare desto dybere. O, der er noget ubeskriveligt Veemodigt og ogsaa Smertefuldt i denne isolerede Viden med sig selv, som jeg da forresten forgjeves vilde stræbe at trænge ud af, thi Ingen vilde dog troe mig. Jeg som uendelig dybt har følt mig ringere end den ringeste, neppe et Msk: og saa i en anden Forstand efter den Maalestok Begunstiget.

Imidlertid jeg døde ikke. Her blev nu min Opdragelse: at have naaet denne næsten Forklarelse, og saa at maatte forstaae - i levende Live, eller i det mindste for det Første har Du ikke Lov at udgive det. Det var strengt nok. I det Øieblik jeg var næsten ifærd med at blive enig med mig selv dog at udgive: saa kom Anfægtelsen frygtelig. Naar jeg saa opgav at udgive det, saa blev det Taalmodigheds Øvelse at maatte fornegte mig selv saaledes. Saa kom Anfægtelsen igjen i en ny Form, om det Hele ikke var utidig Ængstelighed - og saa skulde jeg igjen komme til det Punkt, at jeg var næsten ifærd med at ville udgive, saa maatte jeg tilbage.

Opdragelsen har været: efter at have faaet mig selv i min Idealitet efter saa stor en Maalestok, saa yderligere at indøve den Distinction, som jeg dog bestandig har gjort, mellem Idealiteten og mig selv som faktisk Person.

Tanken om Døden saa præsentisk som jeg havde den den Gang, hørte vistnok med, foruden den potenserede Fart fra 1848, for at naae den Overskuelse jeg naaede, en Overskuelse af Historien, af Xstd, af min Forfatter-Virksomhed.

Vel - saaledes forestiller jeg mig at Styrelsen har tænkt - vel det skal forundes ham. Men saa maa han ikke døe nu; thi saa afstedkommes for meget den Forvirring, at han bliver en næsten overmenneskelig Idealitet. Det, han har at sætte ind i Verden, skal han sætte ind i Verden: men han skal være saa god selv at gaae ved Siden af til Vitterlighed, indskærpende: jeg er det ikke selv, jeg er et stakkels enkelt Msk, mit Liv ikke saa høit at det adækvat svarer til hvad der forundes mig at fremstille.

Og saaledes har jeg dog ogsaa fra Først af forstaaet min Opgave; jeg forstaaer det Samme nu langt tydeligere, nu da jeg har gennemgaaet en Fristelse i den Retning, hvad jeg ikke havde i Begyndelsen; thi i Begyndelsen havde jeg ikke forstaaet mig selv totalt, og kunde derfor ikke, selv om jeg havde villet, ganske forklare mig selv.

Det er nu ganske vist, at jeg igjen i Fremstillingen af mig selv, havde gjort Alt, hvad jeg formaede, for at

forhindre denne Forvexling af mig med Idealiteten. Men det consequenteste Udtryk er dog: at tie. Det er ikke dialektisk indenfor Udtalelsen at gjør[e] Alt for at restringere og reclamere: det Consequente er at tie, hvor strengt det end kan være for Utaalmodigheden.

Lad Samtiden selv fordre Forklaringen, saa vil vi see; men saa veed jeg mig i ethvert Fald fri for utaalmodigt selv at have fremskyndet Noget.

Og sandeligen den Sag kan blive yderst alvorlig. Thi det var jo muligt, at Samtiden i den Grad kunde gjøre Fordring i Henseende til at faae Forklaring om mig, at jeg maatte bruge den sidste Forklaring jeg eier; skeer det, saa vil det vel være anstrengende for mig, men sandeligen, da vil jeg ogsaa trykke frygteligt; thi da vil Alvoren blive næsten gysende, især ved Modsætningen til det Incognito, jeg har fundet mig foranlediget og ogsaa forpligtet til at bevare; et Incognito som Verden saa omtrent har antaget for mit sande Væsen.

NB16:47

#

Dramatisk Motiv.

Jeg tænker mig en saadan Skikkelse som en Giordano Bruno ell. Deslige, kort en der blev Martyr for en Idee. Han har i et svagt Øieblik givet efter, har skjult sig for at undflye Faren. Ved et Forræderie er hans Skjul blevet opdaget, han paagrebet – og er just nu glad ved at være tvungen til at blive i Faren.

Da tænker jeg mig ham for Dommeren (og jeg vil nu danne et Par socratiske Replikker.). Han forlanger at vide, hvo det er der har angivet hans Skjulested og forraadt ham. Det viser sig, at det er hans Tjener. Han bliver confronteret med denne, der er yderst nedslagen, da han nu selv tydeligt føler sin Skyld. Da siger han til Tjeneren: vær Du ubekymret, jeg tilgiver Dig ganske; der var vistnok ikke mange Tjenere der havde handlet anderledes end Du, thi jeg veed vel at Du er blevet underkjøbt; hvor meget kostede jeg forresten. Tjeneren: 250rd fik jeg. Herren: naa, det er endda ganske godt betalt; imidlertid seer Du vel, det er dog egl. en Slags Lykke for Dig, at jeg ikke vredes paa Dig. Thi ved min Død er i mit Testament bestemt Dig 500, var jeg nu blevet vred saa havde Du været narret: Du har faaet 250 for at forraade altsaa 250 – en Forbrydelse; og Du vilde ell. have faaet 500 uden nogen Mislighed, altsaa havde Du tabt mere end Halvdelen. Nu derimod faaer Du 500 efter min Død ved Testament, 250 extra som Noget Du har tjent uden om. Min Ven, De, der udbetalte Dig de 250rd har formodl. ikke formanet Dig til at bruge Pengene vel; nu saa tag min Formaning brug Pengene vel; fortvivl ikke, fordi Du var svag nok til at forraade, vær stærk

nok til at troe, baade at Gud vil tilgive Dig ganske, og at jeg ganske har tilgivet Dig.

Man kunde ogsaa tage denne Collision saaledes, at det var en tidligere Forbrydelse, som i intet Forhold stod til denne Mands senere Liv; en Forbrydelse som hans Tjener var vidende om – og at denne nu havde angivet ham.

Det jeg vilde fremstille er den Art Ophøiethed, der ordentligviis maa af Mskenes Mængde forvexles næsten med Sindssvagthed.

NB16:48

#

Distance.

I en lille Afhandling af Kant »Besvarelse af det Spørgsmaal: hvad er Oplysning« foreslaaer K. at udvide den offentlige Brug af Fornuften det meest mulige og indskrænke den private Brug. Ved den private forstaaer han, at fE en Embedsmand qua Embedsmand skal ikke raisonere men gjøre hvad der paaligger – qua Forfatter derimod, henvendende sig til Publikum, kan den samme Mand indrømmes at bruge offentligt sin Fornuft saa frit som muligt, for at belyse ganske almdl. taget Mislighederne. Qua Præst skal en Præst forkynde det Befalede – qua Forfatter kan han fremstille sine Tvivl om Troen.

Jeg vil nu ikke tale om den Mislighed her ligger (hvilken da ogsaa K. selv dog noget afparerer) at saaledes en Embedsmand blev en Dobbeltthed, hvilket især paa det religieuse Gebeet er afsindigt (forresten nu omtrent naaet.).

Nei, det jeg vil opbevare er et Udbrud af Kant. Efterat have sat alt sit Haab til »Publikum, betjent ved Forfattere[«] udbryder han: thi at Folkets Formyndere i aandelige Ting (det er ikke de private Embedsmænd, men Forfatterne og Folket er Publikum) selv igjen skulde være umyndige, er en Urimelighed, der løber ud paa Urimelighedernes Forevigelse«

Unegtelig! Men det er kun en Prophetie, der nu allerede længe er indløbet, men udløbet? – ak nei, »det løber jo ud paa Urimelighedernes Forevigelse.«

NB16:49

#

Grækerne sige: at en Mand skaber selv sine Forhold og Omstændighed[er]. Ordsproget siger: Enhver er sin egen Skjebnes Smed.

Det Samme er smukt udtrykt af Julius Müller: at et Mskes Valg bliver hans Skjebne. Ved første Øiekast synes det end ikke godt sagt; thi naar han selv vælger det, saa kan der jo ikke være Tale om, at det bliver hans Skj[e]bne, saa er det jo hans Valg; men Sagen er, det viser sig, at der laae noget meget Mere i Det, han valgte, end han maaskee tænkte, det drager ganske andre Conseqventser – og saaledes bliver det hans Skjebne.

NB16:50

#

O, hvilken Hildelse af Kant! I hiin (paa eet af de nærmest foregaaende Pagina citerede Afhandling) siger han, at en Konge skal sige: Raisonerer saa meget I vil – men adlyder. Jeg veed ikke, hvad jeg skal undre mig meest over, enten denne en Philosophs, indirect angivne, Foragt for Raisonementet, at det i den Grad er afmægtigt, eller dette Ukjendskab til det msklige Liv.

Lidt tidligere i samme Afhandling har K. sagt, at der i Verden kun er een Herre, der kan sige det: raisonerer saa meget I vil, – kun adlyder. Jeg formoder at K. her mener Gud; og jeg finder Tanken smuk, nemlig, at Gud den Almægtige kunde gjøre det – fordi han kan tvinge. Men see dog forresten om Gud gjør det!

Og nu at overføre det paa en jordisk Konge, og lade som var det at raisonere og det at adlyde ikke det farligste Naboskab, der lader sig tænke, som var det at raisonere og det at adlyde saaledes adskilt, at de havde det Mindste med hinanden at gjøre!

#

NB16:51

#

Det er i Grunden nemt nok: fra Generation til Generation slaaer hver især af paa Forkyndelsen af det Christelige, vinder derved alle jordiske Fordele, og at blive elsket og agtet for sin Hjertelighed o: s: v: – og naar saa endelig En skal gjøre Alvor af at sætte Springfjedrene paa det Christelige igjen, saa raabes der, at det er ham, der vækker Forargelse.

NB16:52

#

Frygtelige Collision: at De, der sloge Apostlene ihjel meente at gjøre Gud en Dyrkelse dermed.

NB16:53

#

For at undgaae Scandale tier man stille, indulgerer Foragtighed, Usselhed, Løgn: man mærker ikke, at den Scandale, der saaledes afstedkommes er uendelig fordærveligere.

Saadant er nu Verdens Tyve-Sprog, naar En paataler den faktiske Nederdrægtighed, saa siger man: det er ham, der vækker Scandale; thi den faktiske Nederdrægtighed det er ingen Scandale, det er formodentlig slet ingen Ting.

NB16:54

#

Christenhedens Ulykke

Nøiagtigst kan den maaskee udtrykkes saaledes: ved det Verdenshistoriske, Sandsebedragene, det Speculative, Apologetik o: s: v: o: s: v: er det Christelige kommet i Baglaas. Derfor er det en saa kunstig Operation at faae det i Lave igjen.

NB16:55

#

Mynsters Feil er endda ikke hans Første, at han ikke oprindeligt satte Xstd. stærkt nok ind, og undgik det Sandsebedrag, at det var hans dannede Personlighed, der betryggede den lidt Anseelse hos de Fornemme. Nei, naar man betænker Tidernes Forhold, er Mynsters Betydning just den her dog at have gjort Noget; og de var svære Tider, der vil[de] have krævet en ganske eminent Opoffrelse, hvis en større Maalestok skulde være anlagt; og endelig er Mynsters Personlighed (som enhver Personlighed er et Begrændset) et Begrændset, og jeg troer han har forstaaet sig selv, ogsaa fromt forstaaet sig selv.

[a] Mynster.

Nei, hans Feil, hans Skyld er det Senere: at han saa forgabede sig i sig selv og sin Methode, gjorde den udenvidere til »Alvoren«, istedetfor at holde en vaagen Bevidsthed om dens christelige Mislighed, gjorde sig til et Paradigma, istedetfor at han, christeligt, er en antagelig uparadigmatisk Bøining, berigede Landet med lutter saadanne Præster, der tilsidst indsatte verdslig Klogskab paa Religieusitetens Throne, hvad jeg har maattet lide under; thi man kjender slet ikke mere det egl. Religieuse, og anseer det næsten for Galskab.

NB16:56

#

Stilling kan let afstedkomme en yderst fatal Forvexling

[a] Mag.Stilling.

i Forhold til Xstd.

Det der beskæftiger ham er egl. noget Erotisk, og endda dette maaskee mindre; hovedsaglig er det en Stolthed, der par tout vil realisere den Idee at forblive ugift, sin Kone tro.

Dette lider han nu under, som under en frygtelig Selvplagelse, siger han.

Men for Gud i Himlens Skyld hvad har det med Xstd. at gjøre! Er det Christendommen, der formener ham at gifte sig? Den tillader ham det 7 Gange, om han vil.

Heri ligger det Forvirrende. Nu taler han i eetvæk om at Xstd. forekommer ham den rædsomste Selvplagelse o: s: v:. Men denne Tale er egl. svingagtig. Han har ikke i dybere Forstand med Xstd. at gjøre, han plager sig selv med en fix Idee: jeg vil og jeg vil ikke. Det vil han nu ikke tilstaae – og saa skal det hedde, at det er Xstd., der volder ham alle disse Lidelser, Xstd., der jo siger: Du er aldeles, aldeles fri – gift Dig!

Da han nu, mindst offentlig, ikke kan forklare det sande Sammenhæng, at det er hans Forhold til hans afdøde Kone, hans Trang til at gifte sig, og hans vaklende Beslutning dog ikke at ville, der volder Qvalerne: saa løber man Fare for, at han for at give Stemningerne Luft udendvidere overfører det paa Xstd, som var det den, der beskæftigede ham, og som var den den rædsomste Selvplagelse.

Jeg har paa det Alvorligste sagt ham dette, viist ham, at han vender op og ned paa Alt, sagt ham, at han skulde gifte sig, at denne hele Collision som saadan aldeles Intet har med Xstd. at skaffe. O, jeg taler yderst sjældent med ham.

Men fatalt kan det blive. Thi det hører med til saadanne Lidelser at føle Trang til at give sig Luft endog produktiv, og saa hører det med til saadanne Lidelsers Underfundighed, at faae fat i noget ganske Andet, og udtømme sig i Tale derom, som var det der man leed.

Dette vilde være en yderst uretfærdig Adfærd mod Xstd.

Hans Liv er forøvrigt meget forvirret. Noget beskæftiger han sig vel ogsaa med Xstd; men saa skal det tillige være Forskning, give videnskabeligt Udbytte, historisk Betragtning. Man tænke sig i en saadan Tilstand, i Stedet for at holde den strengeste Diæt, samlet ene paa sig selv, saa beskæftiger han sig med Fritænkerne, for at fremstille dem. Ak, først Taushed! Det eneste Middel i en saadan Tilstand er at sige til al Reflexion: hold Mund. Men den egl. personlige Bekymring for sig selv har han ikke; det skal bestandigt tillige være Reflexions-Udbytte for

Tænkningen. Og saaledes kommer han egl. slet ikke til at leve, idetmindste ikke i dybere Forstand personligt.

Dog vi ville haabe. Naar det Msk. ret vilde, hvilken Mulighed var han ikke! Men just han viser, hvad det vil sige, at der ikke mere opdrages i Xstd, og just han viser, hvilken Fornødenhed, om ikke Klostret er, saa dog noget Lignende. Et geistligt Institut kunde hjælpe ham.

I min Fremstilling er Strengheden et dialektisk Moment i Xstd, men Mildheden lige saa stærkt repræsenteret; det Første repræsenteret digterisk af Pseudonymer, det Andet personligt af mig selv. Saaledes behøver Tiden det, der har taget Xstd. forfængelig. Men noget ganske Andet blev det, naar et fortvivlet Msk. ikke har Andet at sige om Xstd. end at den er den grusomste Selvplagelse. For at gjøre Ende paa Lefleriet har jeg maattet anbringe Strengheden - og anbragt just, for at give Fart ind i Xstds. Mildhed. Saaledes har jeg forstaaet Xstd og min Opgave. Havde jeg kun forstaaet dens frygtelige Strenghed - saa havde jeg tiet. Det er det, som allerede Johannes de silentio gjør opmærksom paa, at under saadanne Omstændigheder skal man tie, og idetmindste vise, at man elsker andre Msker - ved at tie; thi et blot negativt Resultat, tilmed et saa forfærdelig negativ Resultat skal man ikke meddele. Sligt er ikke Meddelelse, nei, det er Overfald, Forræderie, Charakter-Svagthed, der idetmindste vil have den sørgelige Lyst tilfredsstillet at gjøre Andre lige saa ulykkelige og forvirrede som man selv er.

#

NB16:57

#

Hvor lille Danmark er kan man see deraf, at Den, der ikke har mine Anskuelser, maatte faae fuldkommen Ret i paa enhver Maade at anbefale de virkelige Forfattere Brugen af den strengeste Anonymitet.

Lidt Fjernhed maa Enhver forlange, (der ikke ligefrem vil svinge ind i Pøbel-Martyriet). I et stort Land er det nu let at naae; og derfor kan man sagtens bruge sit Navn.

Men Danmark er længst ikke mere noget Land, men en Kjøbstad.

Literatur existerer egl. ikke, det vil sige, der er ikke det fjerneste Hegn ell. Deslige. Derimod breder Dag-Pressen sig desto forfærdeligere, og muddrer Alt op. At udgive en Bog - derfor er der ingen Maalestok i

Danmark, ikke engang saa meget som et Smule Tidsskrift.

Hvad skeer saa? Ja der skeer noget ganske Andet. Ved at blive Forfatter bliver en Mand lidt mere bekjendt end Andre (skjøndt vi snart kjende Alle hinanden.) Nu benytter Dag-Pressen Leiligheden til at skrive om ham. Den skriver om ham - hans Bog ja blæse være med den. Dag-Pressen skriver for den Classe af Samfundet, der aldeles ikke falder paa at læse en Bog. Istedetfor at skrive en Bog kunde han fE ved at kjøre med 4 Heste, ved at lade sit Huus male paa en curiøs Maade o: D: henlede lige saa megen Opmærksomhed paa sig - og Dag-Pressen vilde ogsaa skrive om ham.

Paa den Maade bliver det at være Forfatter en Form for at lede Nysgjerrighedens Opmærksomhed paa sig.

En Forfatter udgiver en Bog i Danmark. Han tænker det er »Læsere« han henvender sig til - Du feiler. Existerer der ogsaa hist og her en enkelt Læser, saa leve I som Flygtninge i Kjøbstaden. Nei, Kræmmersvendene, Dagdriverne, o: s: v: o: s: v: de blive ved Hjælp af Bladene opmærksomme paa - nei ikke paa Bogen, men paa den Mand. Skriv nu Noget om ham - see det er noget for Publicum.

Som man vilde advare en Mand mod ved fE at gaae klædt paa tyrkisk at henlede Opmærksomheden paa sig: saaledes maa man i Danmark advare En mod at blive Forfatter.

Forsaavidt blev altsaa kun det tilbage: den strengeste Anonymitet.

NB16:58

#

Danmarks Charakter er det karakterløseste Piat. Ingen, ingen Nation er saa aarvaagen over, at en Forfatter fE ikke skriver i fremmede Sprog - det fordrer Patriotismen af ham, at han ikke gjør. Lader han det saa være, saa mishandles han stadigt væk - det er Lønnen. Er der derimod En, der følger sin Lyst og sin Trang, og skriver i fremmede Sprog - og nu naaer et Navn: saa først faaer Danmark Øinene op; nu tør den troe paa hans Talent, nu - da »Udlandet« ogsaa dømmes fordeeltigt om ham.

[a] De faae fortrinlige Mænd, vi have ere alle ældre; og de Yngre arbeide en masse paa at faae Myntfoden nedsat.

Saaledes vakler Danmark i eetvæk mellem Selvforgudelse og Selvforagt.

NB16:59

#

Min Forfatter-Lidelse er at Landet ingen Maalestok har for mig; og denne Qval til daglig Brug er smertelig, og potenserer sig jo desuden fra Tid til Tid.

Frelsende mig fra et dybt i mit Væsen liggende
Tungsind o: s: v: er jeg blevet productiv; religieust
forpligtet sætter jeg Alt ind paa at anstrenge mig: og
hvad naaer jeg? Først at udholde alt Dette, at sætte
Penge til – og saa, da Maalestocken er meget for stor:
at det bliver Dommen: det jeg skriver er Jadsk,
hvorfor?, fordi jeg kan arbeide saa hurtigt, medens
enhver Ubetydelighed, til hvilken der er brugt længere
Tid, er det Værdifulde.

Og ikke nok hermed. Man mærker, at det dog ikke
lykkes med denne Dom, at det er Jadsk, at holde mig
nede. Saa bliver Dommen: det er Stolthed,
Aristokratie – hvorfor skal han have saa overordentlige
Evner; det er kjedeligt, lade[r] os holde sammen mod
ham, og ved bestialsk Raahed og Misundelse forbittre
ham, at det Overordentlige forundtes ham. Og i en
heel Samtid ikke eet eneste redeligt Msk, der har søgt
at anbringe et formildende Ord her. Nei, lønligt sidder
Misundelsen og glæder sig over Raahedens Oprør
mod mig.

Ja, hvis jeg kunde dele mig, blive 10 Personer, saa
kunde det lade sig høre i Danmark, saa blev det den
fornødne Afvexling idag een Forfatter imorgen en
anden, og hver lidt.

Blot de Smaa-Artikler, jeg henkaster, det vilde være
nok til at etablere en brilliant Productivitet i Danmark,
og en Productivitet, der vilde skaffe mig stor
Pengefortjeneste. Dem maa jeg nu henlægge for at
det dog ikke skal blive altfor meget, og fordi Sligt er
for Lidt for min Maalestock. Saa kommer da Bøgerne –
og min Skjebne er afgjort. Et Ord paa Prent om min
Paaklædning, det sluges af Tusinder og Tusinder, Aar
og Dag derefter huskes det endnu, den Forbigaaende
minder mig med sit Blik derom – et Værk af mig, det
forsvinder spørløst; det eneste Spor det indtilvidere
efterlader er i min Formue.

Saa tænker jeg paa det Ord af Paulus, hiin mirakuløse
Syllogisme: den Uretfærdighed, jeg lider, den beviser,
at der maa være Retfærdighed til – hisset. O,
ypperlige Syllogisme, om den end i een Forstand pines
ud af et Msk – men saa er den ogsaa desto
mægtigere.

Og forresten, fra en anden Side seet, ja fra en anden
Side, fra hiin anden Side – som Portraitmaleren vælger
at fremstille en Eenøiet fra den Side hvor han har Øiet
– altsaa fra en anden Side seet, seet fra Guds-
Forholdet har jeg saa Noget at klage? At klage, Gud
forbyde det. At klage, o, nei, jeg kan dog aldrig
noksom takke Gud for det ubeskrivelig Gode, han gjør
for mig, saa langt mere end jeg havde ventet.

Vistnok, for at spire maa Sædekornet døe; for at
avancere et historisk Fremskridt i Udvikling maa der
lides saaledes; dogmskligt er det jo at føle Smerten,
som Qvinden føler den, naar hun skal føde – men naar
Barnet er født!

NB16:60

#

Troen er ganske rigtigt »Punktet udenfor Verden,« som derfor ogsaa bevæger hele Verden.

Det, der bryder frem gennem Negationen af alle Punkter i Verden, det er Punktet udenfor Verden, det er da let at see.

Hiin Syllogisme: af at der slet ingen Retfærdighed er i Verden, men idel Uretfærdighed, deraf at bevise at der er Retfærdighed til – ja saa maa det jo være udenfor Verden; her er Punktet udenfor. Dette er Troens Syllogisme.

Tag det Absurde. Det at negere al Begriben, det tvinger En udenfor Verden, til det Absurde – og her er Troen.

Ak, men Troen findes for længe, længe siden ikke mere i Verden – derfor bevæger den heller ikke Verden. Troen har ladet sig narre og er blevet et Punkt indenfor Verden, og derfor bevæger den i det Høieste som et andet Punkt indenfor Verden, lidt Sandsynligheds Omsætninger afstedkommer den, nogle Smaa-Optrin foranlediger den – men den bevæger ikke som Punktet udenfor.

Saaledes bevægede Xstd., da den kom ind i Verden; men Verden, der sandeligen ikke er tjent med at der er et saadant Punkt til udenfor, der jo vilde holde hele Verden i stadig Frygt og Bæven: Verden narrede sig selv ell. Xstd. og fik Xstd. indenfor. Fra at være Punktet udenfor blev Xstd – man tænke sig – den blev det Bestaaende

Alt gik i Staae. Man har saa i en senere Tid travlt med at bevise at Xstd.⁵ Første er Mythe – ja, hvorfor ikke, naar man ikke er opmærksom paa at det Sidste er noget snare[re] Mythe eller Fabel. Det beroer paa fra hvilket Punkt man gaaer ud som det Faste. Men mig synes det indlysende, at Xstd. i dens nuværende Skikkelse er det meest Fabelagtige der kan tænkes.

Naar en forhenværende Konge nu boer som Øltapper i Knabrostræde, saa fristes man, især hvis man finder en kisteglad og selv og veltilfreds Øltapper i ham, let til at antage Det om, at han oprindeligt var Konge, for en Mythe. Og man kan have Ret; thi Personens Identitet er her sikkert. Men man tage sig vel iagt for udendvidere at overføre det paa Xstd. Xstd. er dog vel noget ganske bestemt; fordi Millioner finde paa at kalde det Xstd, der slet ikke ligner Xstd. mere end Øltapperen en Konge, derfor er det dog nok ikke Xstd.

Nu bliver Sagen en anden. I sin oprindelige Skikkelse er Xstd. i sit rette Medium, dens Form

Reduplicationen af dens Indhold. Heri er intet Mythisk. Nu har man taget Reduplicationen bort – og saa er just Xstheden Mythe.

Der er to Arter Incognito: i en Tjeners Skikkelse var Xstus Gud – i Gud-Mskets Skikkelse er Xstheden Hedenskab. I det Første er ingen Selvmodsigtelse; i det sidste Sammensurium er Selvmodsigtelsen, og herved igjen et Mythisk – med mindre man ligefrem vil sige: at det er en Løgn. Fei saa først for Jer egen Dør: see, at faae Løgneren bort, saa bliver vi nok færdig med Det om Mythen ☺: i samme Øieblik det ret sees, at Xstheden er Løgn, Bedrag – i samme Øieblik sees, at den oprindelige Xstd. er intet mindre end Mythe.

Atter her er Taktiken omvendt af det Sædvanlige. Der skal ikke contrademonstreres at Xstd. ikke er Mythe, ikke forsvares o: s: v:, nei, der skal angribes, der skal bevises, at Xstheden er Fabel, saa skal vi nok faae det med Mythen bort.

NB16:61

#

Om de » tre Noter«.

De kunne maaskee forvandles ganske simpelt til Theses, saa der ikke blev et Ord om mig selv, men blot

Theses om »Mængde« og »den Enkelte«.

De fleste Passusser ere allerede redigerede som Theses, saa blot de Passusser behøve at udelades, der handle om mig.

NB16:62

#

I det første Løb af et Mskes Liv gjælder det: den største Fare er ikke at vove. Naar der saa dybt er vovet saa gjælder det anden Gang den største Fare er at vove for meget. Ved i Første ikke at vove svinger man af til Trivialitetens Tjeneste; ved i Andet at vove for meget, svinger man ind i det Phantastiske, maaskee det Formastelige.

NB16:63

#

Saaledes har R. Nielsen skadet min hele Forfatter-Virksomhed, ved hans Fastholden af eet eneste Punkt seer det ud som dreiede hele min Forfatter-Virksomhed sig ene derom. Han skaffer aldeles ikke Plads for mig ell. for et vüe af min Forfatter-Virksomhed, men benytter egoistisk et ganske Enkelt.

[a] R. Nielsen.

Jeg har ved min Forfatter-Virksomheds mangeartede Enkeltheder forskellige Tryllemidler, hvorved jeg fængsler og vinder – han afstedkommer den Forvirring som havde jeg blot dette ene Punkt, der vel endog skal vinde ved hans Bestræbelser.

NB16:64

#

Det er meget godt sagt af Basilius den Store, Biskop af Cæsarea i Capadocien † 379.

Han siger imod Allegoristerne: hvad mig angaaer, naar jeg hører nævne Græs, forstaaer jeg Græs; jeg tager Plante og Fisk og Dyr og Qvæg, Alt ligesom det er sagt; thi jeg skammer mig ikke ved Evangelium. Andre have søgt ved visse παραγωγαί og τροπολογιαί at forskaffe Skriften en vis Ærværdighed formedelst deres egen Sindrighed.« (cfr. Clausens *Hermeneutik* p. 165.).

Det er Det som H: H: har udført, at alt Det om det Høie og Dybe, og Vidunderlig-Deilige o: s: v: er Affectation, der generer sig for at lyde det Simple, eller egl. generer sig for at lyde, og derfor fører det Hele over i andre Kategorier, ligesom da Romerne følte at Augustus Aag kunde de ikke afryste, saa digtede de, at han var en Gud, en Substitueren af andre Kategorier.

NB16:65

#

Min »Fatalitet« er det egl. at mit Væsen er som lutter aandelig Elegance og at jeg tildeels forudsætter det Samme hos Andre. En tidlang mærkede jeg det egl. ikke; jeg fordybede mig i min Opgave, indøvede og udviklede Dandsetrinnene og mærkede ikke, at jeg derved blev meget for aandelig for denne Verden, hvor Alt beroer paa dyrisk Sundhed og fræk Ligefremhed og Lurvethed. Paa den Maade maa jeg gaae Glip af alle Fordele.

Tag en Situation med Christian d. VIII, han »Kongen« og han, den Konge, der i saa høi Grad prætenderede at være Aand og Elegance.

Godt. Jeg siger til ham første Gang jeg talte med ham: Forholdene ere altfor smaae; ellers pleier man at sige

til en Forfatter vil Du tjene mere saa arbeid mere, jeg er længst reduceret til det Vilkaar: Du maa see at arbeide lidt mindre, thi Du har ikke mere Raad til at arbeide saa strengt.« Hans Majestæt smilede oprømt og huldsaligt.

Tak for det. Jeg skulde have været Kongen, Sligt havde jeg aldrig ladet mig sige og saa udendvidere leet med. Jeg havde først anbragt en alvorlig Replik: men min Gud er det i Sandhed saa; ønsker De da ikke, at Udgifterne i det Mindste dækkes dem af det Offentlige.« Saa først er jeg qua Konge i Fordelen, naar jeg leer med. I andet Fald er egl. Satiren ogsaa over Kongen. Det er en reen satirisk Situation at være Konge over et Land, der er saa lille, at en Forfatter (altsaa ikke en Mand, der forholder sig til et Liebhaberie) en væsentlig Forfatter kan med Sandhed tale saaledes.

Nu og det er vist, Christian VIII var ualmdl. dannet; men i Forhold til det Pecuniaire demoraliseret baade ved egen Forlegenhed og fremmed Prellerie.

Replikken, som jeg tænkte mig den, hvis jeg havde været Konge, havde forresten, hverken gjort fra eller til; thi jeg havde svaret nei. Men det gjør en Fandens Forskjel at anbringe dette kongelige Sving imellem.

Derimod kunde ogsaa Replikken af andre Grunde have været mig kjer, fordi derved det var givet, at Kongen dog var opmærksom paa Sligt, saa der da idetmindste faldt en alvorligere Accent paa hvad Offere jeg har bragt og bringer.

Men her er igjen min Elegance – som bliver min Ruin. Pøbelen raser mod mig, Spidsborgerligheden og Levebrøds-Aanden griner i al Stilhed over min Upraktiskhed – jeg selv, religieust indadvendt, seer med skarpere Øie end Nogen, Lumpenheden, behandler i mit Indre Sagen med en Alvor, som gaaer langt over Præstens Forstand – men saasnart jeg taler derom, saa forvandler jeg det til en potenseret Vittighed – og saa leer Alle med.

Dog, det er jo som jeg altid har sagt: Forhold til Aand er Examen. Og her er igjen Examinationen: jeg gjør frygtelige Indblik i de Andres Selviskhed og Jordiskhed; hvilket jeg ikke vilde gjøre, hvis jeg var ligefrem alvorlig ell. vel endog klagede – medens jeg nu sikkrer mig, at faae at vide, hvad de ved dem selv dømmet om en Existents, der indeholder uendelig mere end nok, for at gjøre dem opmærksomme, hvis der i dem selv var i dybere Forstand Aand og Alvor. Min Existents Facta ere tydelige nok.

Om en Dandser hedder det: at man ikke maa see paa ham, at han puster. Aandeligt har jeg fulgt denne Regel. Og da jeg nu ikke puster, ikke seer yderst alvorlig ud, ikke lamenterer – ja saa er det Hele Commerce. Den Slutning er lige saa dum som den: Dandseren puster ikke – ergo har han slet ikke

sprunget; han er blevet staaende paa Jorden. Forskjellen er kun, at det ene som et sandselig Faktum umiddelbart kan controlleres af enhver Øltapper; det Andet – ja Den, som ikke har Aand ved sig selv og Alvor, han seer det heller ikke. Deri ligger Examinationen. »Aand« negerer altid Umiddelbarheden – derfor kan kun »Aand« blive opmærksom paa »Aand«.

NB16:66

#

Alting bliver omvendt i denne forkeerte Verden: »Indersterne« blive snart Yderste (de ere jo yderste Venstre).

NB16:67

#

En psykologisk Bemærkning om Oldtidens Drengeskjærighed.

Grunden hvorfor Pæderastie var saa almindelig i Oldtiden og egl. ikke fordømtes, var nu vistnok Hedenskabs Fordærvelse, men psykologisk er der dog noget Andet at erindre.

I Forholdet mellem Mand og Qvinde, det Sexuelle, fandt det Intellectuelle aldeles ingen Plads; dertil stod Qvinden for lavt og fremfor Alt for lavt i Mandens Forestilling, som Tilfældet er i hele Orienten. Forholdet er her blot Kjøns-Forholdet. Det Intellectuelle anbragtes saa i Forhold til at elske unge Msker som Socrates siger, nemlig endnu i uskyldig Forstand; og udartede saa til hiin Last. Men det Intellectuelle havde slet Intet at gjøre med det at elske det andet Kjøn.

I Christenheden har man sat mere ell. mindre Intellectualiteten i Forhold til det at elske Qvinden. Et stort Spørgsmaal er og bliver det, om hele denne Tilsætning af Intellectualitet i Forhold til en saadan Drift ikke, sædeligt, er en meget betænkelig Sag, om der ikke her udvikles et Raffinement der gjør, at det kun lidet hjælper, at man kun elsker een og holder sig til denne ene, naar man per abusum sætter saaledes Intellectualiteten sammen dermed.

#

NB16:68

#

Punktet i »Christenhedens« Confusion.

Den dybest liggende Forvirring er: det aldeles urigtige og uchristelige Begreb om hvad det vil sige at bruge Personlighed at tillade sig Personlighed at gaae over til Personlighed.

Banken siger rigtigt, at nogen absolut Sikkerhed for den[s] Sedlers Ueftergjørlighed gives ikke; thi det gjælder: hvad der er gjort, det kan ogsaa eftergjøres.

Saaledes ogsaa paa Aandens Gebeet. Et faktisk stedfindende Bedrag, en Maade at bedrage paa, eftervises paa det fuldstændigste. Nu tænker Nogen, man er hjulpen. Paa ingen Maade. Bedraget eftergjør igjen det at gjøre opmærksom paa Bedraget – men saaledes at just det at gjøre opmærksom paa Bedraget, bliver et nyt Bedrag. Saaledes kan det blive ved i det Uendelige.

Hvad saa? Saa siger vi stop, og tilføier: der er kun een Udvei tilbage, en μεταβασις εις αλλο γενοσ, al Forsikkring og Forsikkring fører til Intet – viis mig Din Existeren, det er Garantien.

Dette har Bedraget ogsaa indseet. Og her har man saa reist et uhyre Plankeværk – at tale saaledes er at tillade sig Personligheder, og Personligheder er udannet.

See saa har Bedraget evigt seiret.

Det anvender man saa ogsaa paa Xstd. Altsaa Xstd. den er formodentlig kommet ind i Verden uden at tillade sig Personligheder, Xstus er blevet korsfæstet, Martyrerne have blødt o: s: v: Alt sammen er gaaet af uden Personligheder.

See her ligger det Ondes Hemmelighed. Man har ved Hjælp af Convenients og Opinion practiseret Existenserne aldeles udenfor – og saa forresten er man villig til at stride. Ja det forstaaer sig; thi naar saa er, saa gjælder det ubetinget, at Bedraget kan eftergjøre Alt. Det, paa hvilket Bedraget skulde standses er just Existensen, Spørgsmaalet om Existensen.

#

NB16:69

#

At behøve at arbejde for at holde et dybt Tungsind

a saa »Lægen« maatte sige: for Guds Skyld
arbeid

nede^a; ikke at turde arbejde, fordi man ikke mere har Raad dertil^b; i den Tilstand stadigt væk hver Dag at lide Bestialitetens Mishandling: nu ja, det er svært!

b , medens det ellers hedder, vil Du have større Fortjeneste saa arbeid mere

Og dog – ja, som Den, der har arbejdet igjennem en Urskov og naaet at hugge igjennem: saaledes jubler jeg glad: det er naaet, der er hugget igjennem, gjennem alle Sandsebedragene et vüe for Xstd., som det i mange, mange Tider ikke har været naaet. Og lad saa kun mig lide, naaet er det. Sandeligen jeg har ikke arbejdet forgjeves, ikke fægtet i Luften. Ødslet er der blevet, Alt ødslet, forceret, forceret – understøttet er der blevet af Styrelsen: nu er det naaet. Mit Vilkaar blive nu forresten som det vil, det er med ubeskrivelig Taknemlighed Gud befalet. Vist er det, kun saaledes kunde Det naaes, der er naaet; var der mindsket blot eet Aar eller to, var det ikke naaet. Og harpuneret er Samtiden, den løber blot endnu med Fangelinen.

NB16:70

#

Det er fra hans Standpunkt rask sagt af Kant (i een af hans Smaa-Afhandling): saa maa man for mig gjerne kalde Philosophien Theologiens Tjenestepige, det være nu, at hun gaaer bag efter for at bære Slæbet eller – hun gaaer foran og bærer Faklen.

NB16:71

#

Litera gesta docet, quid credas Allegoria

Moralis quid agas, quo tendas Anagogia.

NB16:72

#

Guds Skaber-Ord skaber almægtigt af Intet.

En Taler, Rhetor, frembringer bagvendt Virkning: han taler om at Sandheden forhaanes – og bliver selv æret og anseet.

En existentiell Tænker frembringer det han siger. Naar han siger det Sande forfølges – slaaer han saa eftertrykkelig til, at der slaaes igjen, og han kan, pegende paa sig selv sige: det kan I jo see paa mig.

#

NB16:73

#

Naar en Lærer maa accentuere de jordiske Formaal, ell. han gjør det (hvilket Gud aldeles ikke har Noget mod, naar han blot redelig vedgaaer det) saa maa han give Afkald paa den reen ide[e]lle Værdighed og en vis Art Myndighed, og selv vedgaae det.

[a] 1 Cor. IX, 14 siger Paulus: at Herren selv har anordnet, at Evangeliets Forkynder skal leve af Evangeliet.« Og saaledes gik det jo ogsaa ypperligt og sømmeligt en lang Tid med Farten fra Evangeliets første Forkyndelse uden Betaling; man havde i den Grad Ærbødighed for Evangeliet og for hvad man fik ved dets Forkyndelse, at man med Glæde og Taknemlighed gav Pengene til, ovenikjøbet takkende baade Gud og Læreren. Ak, men siden hine Tider er en frygtelig Verdsliggjørelse indtraadt baade fra den ene og fra den anden Side; det at »leve af Evangeliet« blev den største Yppighed og Overdaadighed; og Menigheden tabte Forestillingen om Evangeliet og fik desto mere Forstand [paa] Penge. Man tænke sig blot nu, da det siges som gl. Erfaring: naar en Fader har en Søn, der ellers ikke duer til Studering, saa lad ham studere Theologie, det er den sikreste Vei til Levebrød.« At her er Feil paa begge Sider, baade hos Geistligheden og hos Menigheden – dog mener jeg at denne Sag bestandig skal holdes som jeg ogsaa har ladet Anti-Climacus holde den, at Angrebet rettes paa Menigheden, at den, verdsliggjort som den er, slet ingen Forestilling har om Evangeliet men kun om Penge.

Med Sømmelighed og Agtelse skal han alligevel behandles. Eller falder man da paa at fornærme en Kjøbmand, fordi han er en redelig Kjøbmand. Og en Lærer, der samvittighedsfuldt opfylder sine Pligter, men tilstaaende, at det dog er fordi han behøver Lønnen: han er som en redelig Kjøbmand.

Feilen er, at man tillige har villet have den ideelle Værdighed, og altsaa egl. fordret mere af de Lærende end af sig selv, fordret af dem, at de skulde give Betalingen saa aandeligt at de slet ikke tænkte paa at det var Betaling. Nei, skal det gaae saa aandeligt til, saa lad Læreren give Afkald paa Betalingen.

[b] Det følger naturligviis af sig selv, at hvad Talent o: s: v: han kan have, hjælper til at udøve en vis Magt og Overlegenhed, men dette maa han ikke selv forvexle med ideell Værdighed.

NB16:74

#

Proportioner i Forhold til det at gjøre opmærksom.

[a] Om mig selv.

Havde jeg haft saaledes Formue, at jeg kunde vedblevet at være Forf. hele mit Liv: var jeg vist blevet for spydig og overgigen og havde gjort Uret.

Havde jeg kunde tvinge mig selv til en reen asketisk Existens: saa var vel det Fortjenstlige kommet frem og havde fordærvet det.

Nu er Forholdet saa mildt som muligt, og alt det med at danne Skole o: D: forhindret. Der er gjort opmærksom – og saa træder jeg af og gaaer ind under almindeligere Bestemmelser.

Og ogsaa dette er i mine Tanker det Smukke, men tillige det Sandheden Betyggende ved det hele Forhold. Det var sandeligen ikke mig, der gik ud i Verden med en fix og færdig Theorie om Xstd^s Collision med Verden. Tværtimod, med en temmelig fuldstændig Forestilling om Inderlighedens Collisioner i Forhold til det at blive og være Christen, var det min Tanke, at fremstille det, at vise, at forsaavidt i en ældre Tid Collisionen med Verden var uundgaaelig, saa maatte nu derimod Inderlighedens Arbeiden med at blive og være Xsten antages potenseret, saa der dog blev Ligelighed. Det Christeliges Collision med Omverden[en] var jeg slet ikke opmærksom paa.

Hvad skeer - Omverdenen hjælper mig til at opdage den, ja nødsager mig til at opdage den. Hvad Strengthed jeg øver, er egl. blot Reduplikationen af hvad Samtiden har gjort mod mig; gennem mig straffer Samtiden sig selv. Mildere end jeg kunde man vanskeligt fremstille det Christelige, for intet [at] arrogere sig selv; en uegennyttigere Forfatter end jeg har Danmark neppe havt - og saa den Behandling, og saa, at vi Alle ere Xstne, 1000 christelige Præster, som alle tie, medens bogstavelig Pøbelagtighed og Piat var det eneste, der florerede i Danmark. Dette er det Besindige, det Betyggende, der er ved det Hele, at der ingen Overdrivelse er; ja, i Forhold til den Maade jeg er blevet behandlet i det christelige Land, sandeligen Forholdet holdes endnu fra min Side meget mildt. Jeg er egl. ikke Part, men jeg udtrykker Forholds-Tallet mellem Samtiden og en christelig Stræben. Som denne sidste bliver behandlet i samme Forhold bliver Strengtheden større, det er Tiden, der dømmer sig selv.

NB16:75

#

Menten.

Det er det jeg har gjentaget og gjentaget, men aldrig ofte noksom kan gjentage, ligesom det ogsaa egentlig var det, hvorved jeg blev opmærksom paa Xstds Collision med Verden: Ulykken, Knuden, Vanskeligheden ligger paa et ganske andet Sted end man mener. Vanskeligheden er, at naar der saa er En, der vil gjøre efter hvad Præsten siger, saa kan han ikke faae Lov til det, han bliver udleet (fordi han udtrykker nogenlunde det at elske Næsten), begrint (fordi han er uegennyttig) forfulgt o: s: v:.

O, jeg Kortsynede, hvem Livet selv maatte have fat i for at gjøre opmærksom i denne Henseende, ellers havde jeg da reent overseet Xstds Collision ud efter. Christus var dog vel den Mand, der kunde fuldkomme sin egen Lære, han var jo selv Lærens eksistentielle Udtryk - og just han colliderer, og saa rædsomt. Og

efter ham alle Martyrerne o: s: v:

Men see atter her et Beviis for at Xstd. væsentlig er afskaffet. Det kan man see paa Proportionerne. Geistligheden har man jo, den forkynder Læren. Geistlighedens Indvending mod Tiden er væsentlig den: der er Ingen, som gjør efter hvad vi sige. Altsaa - thi [det] ligger dog indirecte deri - mere forlanges ikke, end at gjøre hvad vi sige. Ak, og her først begynder Xstd. for Alvor, den begynder ved de Vanskeligheder, Lidelser o: s: v: der ere forbundne med at følge Læren, at man ikke kan faae Lov til det, men maa lide derfor.

#

NB16:76

#

Afstands-Maal.

I en ældre Tid var i Forestillingen Afstanden fra Idealet Forestillingen om den uhyre Anstrengelse og Selvfornegtelse o: s: v:

Nu er Afstanden meget mere end dobbelt saa stor, thi nu ligger der derimellem (mellem Idealet og at stræbe efter det) en yderst fornem og forfinet Forstands Reflexion, der finder det hele Forsøg latterligt, yderst latterligt, en barnagtig Umodenhed, den sikke Vei til (foruden alle Anstrengelserne og hele Selvfornegtelsen o: s: v:) tillige at udsætte sig for det af Alt meest Frygtede: at gjøre sig latterlig.

O, ikke var der mellem den rige Mand og Lazarus en frygteligere Afstand end nu mell. Idealet og en Stræben derefter.

Der sees Ingen, sandeligen jeg har Ingen seet, ikke een Eneste, der styrede ud paa Idealitet, De styre alle ud med Bestikket: relative Formaal, enten ubetinget blot relative Formaal, eller dog for en Forsigtigheds Skyld relative Formaal som Interpretation - maaskee (og saa høi en Stræben findes vel kun saare sjeldent) for at undgaae Latteren.

De relative Formaal, det er Paaklædning; den ide[e]lle Stræben er som det at gaae splitter nøgen - stødende paafaldende, latterligt.

At være et enkelt Msk - med idel Stræben og Sigte

paa Idealet: nei, De vilde døe for Blussel (det forstaaer sig Blussel er her temmelig paa urette Sted – thi de relative Formaal var da mere det man skal blues ved) eller døe af Skræk for at blive latterlige.

Myntfoden paa det at være et enkelt Msk. er rædsomt nedsat. Derfor søge alle at dække sig med et ell. andet Abstraktum: vi, vor Tid, Publikum. Og for »Alvorens« Skyld, for ikke at blive latterlig, holder man sig til de relative Formaal.

NB16:77

#

» *Corsaren*« – og Jeg.

Egentlig er dette Blad gaaet op i mig.

Man kunde sige, der er jo saa mangen Anden blevet angrebet, saa Du lægger for megen Vægt paa Dig selv. Ingenlunde. Forholdene ere ganske anderledes.

1) Er Proportionen for Angrebet paa mig eneste. Det lille Land stod et Øieblik som i Pausa ved at see eet heelt Numer af Bladet ene indeholdende Forhaanelse mod mig.

2) Ellers var Forholdet det. Publikum, Opinionen (som Goldschmidt agtede nøie paa) havde allerede længere selv piattet om Den og Den – saa trykte *Corsaren* sit Angreb i en passende lille Dosis. Alt var altsaa forberedt i Forveien. Her var det en Forfatter der stod paa sit Høieste, og nydende en stor Anseelse. Der var ikke Plet eller Rynke – ingen Aftale med Publikum om Angrebet. Det kom saa pludselig, beordret af mig, og egl. var det jo Goldschmidt reent personligt der dristede sig dertil og bringende sig i Selvmodsigelse med sin tidligere Lovtale. – En Forestilling om min virkelige Størrelse vedblev, og Publikum blev bragt i en Vanskelighed, at have participeret i Noget, som det dog selv ikke vilde have gjort.

3) Ellers pleier den Angrebne at betragte det slet og ret som en Ulykke, see at komme saa hurtigt bort derfra som muligt, bukke og takke for naadig Straf – og saa er Publikum naadigt. Her mærkes let, at jeg betragter Sagen noget anderledes, er blevet staaende som et fast Punkt, der byder det Hele Spidsen.

#

NB16:78

#

Bibel-Fortolkning.

Før reflecterede den hellige Skrift sig phantastisk i Phantasien: her ligger hele den allegoriske Fortolkning. Den er egl. et Udtryk for, at man ikke kan faae det i sit Hoved, hvorledes dette Uendelige er tilgaaet simpelt, historisk. Allegorien som Grund-Fortolkning er egl. et indirecte Angreb paa Xstd, at Xstus var et enkelt Msk, Apostelen et enkelt Msk, der i uhyre Virksomhed henkastede et Par Ord paa en Lap Papir til en Menighed.

Saa kom Reformationen og gjorde gjældende, hvad der tildeels tidligere var gjort gjældende i Principet (men ikke i afgjørende Opposition til det Bestaaende, tværtimod »i Overeensstemmelse med den catholske Kirke«, uagtet det var saa lidet overeensstemmende som muligt, men de Vedkommende (fE en Erasmus) vovede ikke at handle afgjørende, de havde blot Interesse af at det blev udtalt) og indførte en sundere philologisk Fortolkning.

[a] I det 17de Aarh. der egl. begyndte at opfatte den hellige Skrift som Doctrin fremkom som svarende til Allegorien i sin Tid, da hvert et Ord, hvert et Bogstav var allegorisk – et lige saa phantastisk Inspirations Begreb. Men som altid saa ogsaa her: just det Phantastiske er et indirecte Angreb paa Xstd. Man vil ikke lade det Xstlige være det Paradoxe, og nøies dermed, saa mener man at substituere det Phantastiske, som dog vel at mærke ikke er det Christelige, der altid ligger i omvendt Dialektik, medens det Phantastiske er den ligefremme Dialektiks superlativeste Superlativ. Dette er en Grund-Forvirring der idelig kommer igjen. Man vil ikke eenfoldigt nøies med at statuere det Absurde, saa substituere[r] man: det Dybestes Dybeste og Høiestes Høieste – jo jeg takker saa er Xstd. dog Hedenskab; og imidlertid mener man dog ved dette Nye at have svinget Xstd. langt høiere. See det er Mangel paa Respekt for kvalitativ Dialektik. Det superlativeste Superlativs Superlativ indenfor ligefrem Dialektik er dog kvalitativ forskjellig fra omvendt Dialektik.

Men nu drukner vi igjen reent i sund videnskabelig Philologie. Det er snart glemt, at Bibelen er hellig Skrift, medens det først phantastisk var Alt, at Bibelen er hellig Skrift.

Fremfor Alt oversees det ganske naturlige, at Apostelen er en Existerende, der i mageløs Agilitet henkaster et Par Ord for at holde en Menighed i Fart.

Først forvandlede man Apostlens »Breve i Hast« phantastisk til Gud veed hvad. Nu forvandsker man dem til Lære, Doctrin. Det er Impulser. Hvor Alt er sat ind, hvor det gjælder hver Dag at vinde flere Troende og bevare de vundne, der er hverken Tid til Phantasterier, eller til doctrinaire Afhandlinger. Man glemmer aldeles Paulus over den Lap Papir han har givet fra sig, hvilken man behandler paa den meest upaulinske Maade.

NB16:79

#

En satirisk Collision.

Stundom raaber Verden i et egoistisk Anfald af »Aandelighed«, at naar Religionslærerne vare som i Apostlenes Tid, forsagende jordisk Fordeel, gjørende det gratis o: s: v:; saa vilde Menigheden tage efter det – og naar der saa staaer En midt imellem dem, der gjør det endog med Penge-Offer: saa raaber Verden »han er gal« – i den Grad har Verdsligheden Overmagt, Verden kan ikke i »Virkelighed« selv gjenkjende hvad den forlanger, og finder det ganske rigtigt Galskab, at En gjør Noget uden at have Fordeel – – – aber det var jo det den selv forlangte.

See, det er ægte christelige Collisioner for den[s] Vedkommende, som saaledes opoffer sig.

NB16:80

#

Et ypperligt Ord: qui timide rogat, docet negare.

NB16:81

#

Afstands-Maal.

Engang var det saa: letsindigt, trodsigt søgte man at unddrage sig Tanken om en evig Straf, – nu ligger endog det Latterlige imellem; hele Verdens Dannelse indestaaer En for, at det er Nonsens, og at man gjør sig latterlig ved at have saadanne Tanker.

#

NB16:82

#

O, Verden er saa kløgtig og Alt skal være saa høit, og de Orthodoxe ere ikke saa stort bedre.

Det skal være saa høit og saa objektivt, at Noget jo bliver lige sandt enten Manden gjør derefter ell. ikke – o, lad os dog blive lidt dumme og forstaae, at det er Løgn i Jer Hals, et Paafund af det Onde.

Det skal være saa høit: jeg virker for Sandheden – at jeg rigtignok tillige har alle mulige jordiske Fordele deraf – hvo kunde være saa prosaisk at mene, at jeg var saa lav, at det var derfor! O, lad os dog være lidt dumme og prosaiske, og idetmindste see det lidt betænkeligt an.

Men i Staten vaager Politiet over, at »Gifter« ikke udleveres uden stor Forsigtighed – i Aands-Forholdene omgaaes Enhver med Gifter paa den letsindigste og sorgløseste Maade.

Sandeligen det Verden behøver det var en rigtig dum Socrates, der var saa uhyre dum, at han ikke turde vove at slaae saa høit paa.

Hvad til Nød den ædleste Natur, der dagligt levede i Frygt og Bæven, maaskee turde vove – det bliver dog noget Andet naar det er det Gængse i en Verden af Kløgtige og mistænkelige Personer. Naar en bekjendt redelig Mand finder Noget paa Gaden og siger: jeg skal nok lade det fremlyse – ja det er i sin Orden. Men naar det er en af de mistænkelige Personer, der finder Noget og siger: jeg skal nok lade det oplyse – saa mener dog Politiet det var bedre, at han udleverede det strax.

Ak, og hvo er vel saa god, at han ikke maa omgaaes sig selv som en mistænkelig Person – og den, der ikke gjør det, ja han er just en af de Allermistænkeligste.

#

NB16:83

#

Det er nemt nok af de Orthodoxe herhjemme, at indvende mod mig, at jeg overdriver, er altfor streng o: s: v: (hvilket da forresten er Usandhed, da jeg i Forhold til Evangeliet selv endnu ikke har naaet til mere end 50 pC.) og saa behageligst glemme, at, hvis saa var, ere de jo selv Medskyldige. Jeg er jo ikke begyndt saaledes; det er en successiv Stigen. Havde de Orthodoxe nu, hvad deres Pligt var, strax eller betimeligt taget understøttende Partes, saa var jeg neppe blevet saa streng (hvad forresten vilde have været en mulig Feil, men tilgivelig, fordi det Sandere var skjult for mig). Men deres Taushed og smaalige Modstand er jo blandt Andet ogsaa just et Moment med i, at jeg har maattet notere Prisen høiere.

NB16:84

#

Hoved-Regel.

Læs for Alt det N. T. uden Commentar. Vilde vel en Elsket falde paa at læse et Brev fra den Elskede med Commentar!

I Forhold til Alt, hvad der kvalitativt gjør Fordring paa at have reen personlig Betydning for mig – er en Comentator en yderst farlig Indblanding.

Var Brevet fra den Elskede i et Sprog, jeg ikke forstaaer – vel saa lærer jeg det Sprog – men jeg læser ikke Brevet med Comentar af Andre. Jeg læser det, og idet Tanken om den Elskede ret er nærværende hos mig, og Forsættet i Alt at ville som den Elskedes Villie og Ønske er: saa forstaaer jeg det nok. Saaledes med den Hellige-Skrift. Jeg forstaaer den nok med Guds Hjælp. Enhver Commentator trækker fra. Den, der kan sidde med 10 opslagne Comentarer og læse den hellige Skrift – ja han skriver maaskee den 11te; men han omgaaes den hellige Skrift contra naturam.

[a] Det er, Du beskæftiger Dig under Læsningen med Dig selv og Dit Forhold til den Elskede, men Du beskæftiger Dig ikke objektivt med den Elskedes Brev, at det Sted fE kan forstaaes paa 10 Maader – o, nei, det Vigtige for Dig er, at Du snarest muligt kommer til at handle. Og desuden skulde det at være den Elskende ikke betyde Noget, skulde det ikke give Dig, hvad Comentatorerne ikke har. Enhver er sine egne Ords bedste Fortolker, siger man. Og næst derefter kommer den Elskende, og i Forhold til Gud den i Sandhed Troende. Peræt Commentatorerne!

#

NB16:85

#

Saaledes skulde det være, saaledes var det ogsaa engang: Xstds Forkynder (ikke »Læreren« som han derfor heller ikke kaldtes, men »Vidnet«) var Klangfiguren af det Sagte. Det Lydlegeme, som Luftsvingningerne frembringe, er Klangfiguren, altsaa det Hørte synligt – saaledes var »Vidnet« Klangfiguren, det Existentielle Synlige af Det, han forkyndte.

NB16:86

#

Den svigefulde Brug af Luther.

Det er det Svigefulde: hvad Luther gjorde oppositionsviis, og ligesom paa Trods ligeoverfor en misforstaaet, indbildsk Askeses Opblæsthed – det har man gjort til det i og for sig Sande, og medens nu Alt er Verdslighed (saa Modsætningen aldeles er faldet bort) beraaber man sig paa Luther alligevel.

Just i Modsætning til Overspændthed og indbildsk Fortjenstlighed af det Asketiske, marquerede Luther gudeligt det simple Verdslige i god Forstand. Men Modsætningen er Pointen deri. Nu er det Christelige blevet aldeles eensformigt med det reent Verdslige – og saa vedbliver man at beraabe sig paa Luther.

NB16:87

#

Luther.

Ofte falder det mig ind, naar jeg seer paa Luther, at der er en stor Mislighed ved ham: en Reformator, der vil afkaste Aag – er en betænkelig Sag. Just deri laae det ogsaa, at han strax blev politisk taget forfængeligt; thi han har selv et Confinium til Politik, som ogsaa Tilfældet er med hele hans Position: ikke at angribe »Mængden« men en enkelt Høitstaaende.

Derfor blev Kampen for Luther ogsaa for let. Det Svære er just, at maatte lide, fordi man skal gjøre Sagen sværere for Andre. Naar man kæmper for at afkaste Byrder, saa er man naturligviis strax forstaaet af en heel Mængde, hvis Interesse det er at Byrderne afkastes. Her er altsaa ikke det rigtige christelige Mærke Dobbelt-Fare.

Luther kom i en vis Forstand til at tage Sagen for let. Han burde have gjort det indlysende, at den Frihed han kæmpede for (og i denne Kamp har han Ret) fører til, at gjøre Livet, Aands-Livet uendelig meget mere anstrengt end det var før.

Havde han holdt strengt paa det, saa havde saamænd Ingen vilde holde med ham, og han havde faaet Dobbelt-Faren; thi Ingen holder med En – for at faae sit Liv gjort strengere.

Men nu svingede han for rask af. Jublende, politisk jublende, bemægtigede Samtiden sig hans Sag, gik med Partie; det Luther vil: er at styrte Paven – bravo. Jo jeg takker det er jo ogsaa reen politisk Commerce.

Dette er mig blot vigtigt dialektisk at faae tydeliggjort; forresten er Luther Gjenstand for min hele Ærbødighed – men en Socrates nei, nei, det var Luther langt fra ikke. Naar jeg taler om Mske slet og ret, saa siger jeg: o, af alle Msker største, gamle Socrates, Intellectualitetens Heros og Martyr; kun Du forstod hvad det er at være Reformator og forstod Dig selv i at være det, og var det.

#

NB16:88

#

Reduplication.

Enhver Stræben, der i at arbeide, ikke anvender $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{2}{3}$ o: s: v. af sin Kraft paa systematisk at modarbeide sig selv er væsentlig verdslig Stræben, i ethvert Fald ubetinget ikke reformatorisk.

Det i at arbeide tillige at modarbeide sig er Reduplicationen, er ligesom det Tryk paa Ploven, som bestemmer Furens Dybde, medens en Stræben, der ikke i at arbeide tillige modarbejder sig selv blot er en Glatten-over.

Hvad vil det nemlig betyde det at modarbeide sig selv? Ganske simpelt. Dersom det Bestaaende, det Traditionelle o: s: v: i Forhold til hvilket der begyndes er sundt, heelt igjennem sundt – ja saa anbringe man hvad man har at anbringe ligefrem, der kan jo i saa Fald heller ikke være Tale ell. Tanke om noget Reformatorisk, thi er det Bestaaende sundt saa er der jo Intet at reformere.

I samme Grad derimod som det Bestaaende, der hvor Ens Stræben altsaa begynder, er corrumperet, i samme Grad vil det Dialektiske: at modarbeide sig selv blive mere og mere fornødent, at ikke det Nye ved ligefrem at anbringes, selv corrumperes strax kommer til at gjøre Lykke o: D:, ikke hævdes i sin Ueensartethed.

Det er atter her Forskjellen mellem det Ligefremme og det Omvendte, hvilket er det Dialektiske. Ligefrem at arbeide eller stræbe er at arbeide og stræbe. Omvendt er det: i at arbeide tillige at modarbeide sig selv.

O, men hvo drømmer om at en saadan Maalestok er til, og er brugt af mig efter en stor Maalestok! Forstaaet bliver jeg aldrig. Jeg bliver opfattet i ligefrem Stræben – og nu mener man at jeg har naaet en vis Trængen igjennem! O, Ukyndighed! Da jeg havde udgivet *Enten – Eller*: da havde jeg jo allerede gjort den meest glimrende Lykke, jeg havde det i min Magt at continuere. Overhovedet, hvorfra kommer alle Vanskeligheder for min Stræben, mon ikke fra mig selv? Her er notorisk ikke een Eneste, der egl. har vovet at arbeide mig imod. Men jeg har gjort det selv. Hvilken forkeert Sving af mig, hvis min Stræben var ligefrem, efter *Enten – Eller* at anbringe *To opbyggelige Taler*, som blot kunde virke forstyrrende, istedetfor at lade *Enten – Eller* staae med sin

glimrende Lykke, continuere i den Retning, der var Tidens Fordring og blot i lidt mindre Portioner. Hvilken Modarbeiden af mig selv, at jeg, Publikums Yndling, anbringer det om den Enkelte; og endeligen at jeg styrter mig i al Forhaanselsens Farer!

Men Sligt kan kun forstaaes af En, der væsentligen selv har vovet det Lignende. En Anden kan ikke faae det i sit Hoved ell. troe derpaa.

Ogsaa saaledes forvirrer egl. R. Nielsen; thi han lægger min Stræben ud i ligefrem Stræben.

NB16:89

#

Det er ypperligt sagt af Gregor af Nyssa i Anledning af Pilegrims-Farter: »ved at forandre Sted kommer man ikke Gud nærmere.« ak nei, det er kun altfor vist, det lader sig kun gjøre: ved at forandre sig.

#

NB16:90

#

Det Socratiske, »at Folk kunde blive saa vrede, naar han vilde tage een ell. anden Dumhed fra dem, at de ordentlig vilde bide ham« kan man erfare paa sig selv.

Ethvert Msk. har gjerne en god Slump Overtro, Vane o: D.: Han indrømmer maaskee villigt, at det er en Svaghed, men han gjør Alt for at frede derom, at sikkre sig mod, at Intet berører ham i saa Henseende, da det vilde forstyrre ham for meget.

Skeer det alligevel, saa er det ham strax som var han i en fjendtlig Magts Vold, der chicanerer ham, istedetfor ydmygt at forstaae, at det maaskee just hænder ham for at hjælpe ham til at blive Herre over Sligt.

Men denne Troens sande »Artighed« er yderst sjelden.

Dog Den, der ret er opmærksom paa Sligt, hvad Under vel at han i mangt et svagt Øieblik næsten er bange for ret at indlade sig med Gud, da det kan komme til at dreie sig om en fuldkommen Omdannelse af end det Mindste i Individualiteten, endnu langt stærkere end naar en Pige blev elsket af en absolut overlegen Aand, hvor hun saa ganske maatte ud af hele sin Forestillingskreds, ikke blot elske som hun forstaaer det, men som han forstaaer det.

NB16:91

#

Gud skaber af Intet. Vilde man tale om, at et Genie, som man siger, skaber, maatte man sige, at for at skabe maa han sørge for at der er Intet. Enhver der begynder med et Noget kommer heller aldrig til at skabe. Lad os tage et Exempel. Den Genialitet at kunne, i socratisk Forstand, bedrage. Den, som idet han skal til at begynde, mener, at der er 6 ell. 100 bestemte Maader at gjøre det paa: han er ikke Genie. Geniet har Intet, slet Intet færdigt, har absolut Intet – men blot Magten og Det, det frembringer, er ogsaa en genial Frembringelse ell. Skabelse, hvis man vil bruge dette Ord om msklig Frembringelse.

NB16:92

#

Augustingjør opmærksom paa, at det Bud »naar En slaaer Dig paa den høire Kind da vend den venstre til«, at det Bud opfyldte end ikke Christus selv; thi da en af Ypperstepræsternes Tjenere slog ham paa Kinden, sagde [han]: haver jeg talet ilde saa beviis det, men talte jeg Sandhed, hvi slaaer Du mig da« Og forklarer Augustinus ved denne Adfærd forhindrede han, at der ikke skete en ny Uret.

Her er det som jeg oftere har betænkt ved Sagtmodighed, at den just ved sin Lethed, der gjør endog Skylden mindre (cfr. mine Taler » *Lidelsernes Evangelium*) ubetinget gennemført har den dobbelte Fare, at den næsten kan bestyrke den Skyldige i, at hans Skyld er ingen, og dernæst, at just Sagtmodigheden kan være for streng ved sin Mildhed; thi hvis man gjorde ham opmærksom paa hans Skyld, saa lod han det maaskee være. Forsaavidt kunde der jo være næsten Grusomhed i den ubetingede Sagtmodigheds Mildhed, en næsten ironisk Düperen. Saa underlig dialektiske ere alle Aands-Forhold, at man fra hvilket Punkt man gaaer ud ved ubetinget at gennemføre, kan komme til det lige Modsatte. Som nu dette: at just Sagtmodighed aldeles hensynsløst gennemført kan eminent være den frygteligste Strengthed.

NB16:93

#

Det er süperbt af Augustin angaaende om den Christne tør være Soldat, hvilket han mener der Intet er til Hinder for og siger: non benefacere prohibet militia, sed malitia. Forresten beraaber han sig ogsaa paa, at Døberen ikke sagde til Soldater: kaster Vaabnene bort; men: gjører Ingen Vold eller Uret, og lader Eder nøie med Eders Sold.« Men det var da ogsaa Xstds Forgænger.

#

NB16:94

Det er misligt at argumentere som Ambrosius et Sted argumenterer for at bevise, at den Christne har Lov til at tjene Staten (hvad den Gang beskæftigede saa høiligt): at beraabe sig paa, hvad der staaer i Skriften om at den der har et Embede skal være tro i Embedet; thi eet er at have det, eet andet at søge det. Det er, som naar man beviser at Xstd. anpriser Ægteskabet deraf, at der siges: hvad Gud har sammenføiet skal Mske ikke adskille; thi Eet er at statuere den indgaaede Pagts Hellighed, et andet at anprise at indgaae Pagten. Tag et andet Exempel. En letsindig Forskrivelse – da det er en Forskrivelse bør jeg holde den. Naar nu Sædelæren indskærper dette ligger saa deri, at den anpriser at give letsindige Forskrivelser.

Dette blot til en Slags Oplysning; jeg mener saare langt fra, at Xstd. har noget mod Ægteskab – men Xstd. har altid meget mod saadan Argumentation der er dog uærlig.

NB16:95

#

Der er visse Ting, hvorom det gjælder, hvad jeg etsteds har læst »i saa Henseende skal intet Msk. troe et andet, og fordrer han at man skal troe ham, saa skal man endnu mindre.«

NB16:96

#

Det er ogsaa et Hyklerie af Verden, det Skin, der opretholdes, naar det saadan hedder: naar man blot ikke angribes for sin Charakter, saa er Resten Ingenting.

O, Hyklerie! Det for En Farlige i Verden er ingenlunde det at blive anseet for saadan inderst inde at være lidt bedærvet – nei, nei, naar man ikke er saa dum, saa ubehændig at gjøre det Onde saa slet, at man kan blive dømt efter Lovene. Og i saa Fald er det Dumheden, Ubehændigheden Verden detesterer.

Verdens Dom er slet ikke moralsk (naturligviis, ellers var Verden ikke Verden) men æsthetisk: beundrer Alt, hvad der har Magt, List, Selviskhed o: s: v: – med Held o: saa der vindes Penge, Ære, Anseelse.

Derfor har Verden egl. substitueret som det meest Frygtede: Grinet, det at blive til Latter, hvilket ganske rigtig er en æsthetisk Dom. Derfor frygtes det aldeles ikke at have en forkeert Mening – naar man blot er i Majoritet; men det frygtes at have om det saa var Sandheden selv – men staae ene.

#

NB16:97

#

Det er en Art Religieusitet, hvortil der endnu bestandigt forekomme Analogier, ja vel egl. den almindeligste Art. I en tidligere Tid, i de første Aarhundreder, meente Mange, at til Gud forholdt [man] sig kun betræffende sin evige Salighed, angaaende disse jordiske og timelige Anliggender maatte man holde sig til de gamle Guder.

[a] Det omtales i Neanders *Denkwürdigkeiten* 2^{det} Bind etsteds i Anmærkningerne.

Det er den Form: eksistentielt at leve i ganske andre Categorier, men saa at have sikkert sig sin evige Salighed ved en Slags Assurance.

NB16:98

#

Endnu er det bestandig denne Sludder at *Corsaren* var Skjemt, Bajadsstreger o: s: v: formodentlig i Modsætning til de andre Blades dybe Alvor.

Nei *Corsaren* var Forbrydelse, slet og ret Forbrydelse, svarende til en sig indsnigende sædelig Demoralisation i Publikum. Dog Sligt maa ikke høres endnu, som naturligt de Medlevende ere jo for saa stor en Deel Medskyldige.

Forresten alene saaledes har hiint Phænomen gjort ubodelig Skade. Comik er især i Danmark en yderst vigtig Magt, og fornemlig for at faae Bugt med en dum Art Alvor. Men nu oversvømmedes vi i den Grad med bedærvet Comik, at just den virkelig Vittige maatte afholde sig fra det Comiske, fordi der strax raabes »Corsar-Artikel.« Og saaledes har just dette Grin-Phænomenet bidraget til lige det Modsatte, til en end mere snerpet og dum Art Alvor.

Naturligviis slipper Goldschmidt altid godt fra det, naar man, dadlende, kalder *Corsaren* Skjemt, Spøg o: D: I Sandhed saa skulde jeg være den Første til at prise det. Men det var Forbrydelse.

NB16:99

#

»Virkeligheden« som den virkelig er.

Massen er det egl. der regjerer Staten; og ved Hjælp af Dag-Presse er Piat den absolute Magt.

Gud bevares man opretholder jo rigtignok et Skin af Alvor, men Løgn er det, og Tilfældigt, at ikke i ethvert Øieblik »Piattet« er det Eneste, der høres. Tag en Hvilkensomhelst, en Kunstner, en Digter, en Lærd, en Præst, en Statstjener, en Journalist o: s: v: ret et Angreb mod eet ell. andet af hans Foretagender, viis at det er – og lad os antage, at det er det – usselt o: s: v:: sligt et Angreb er for Intet at regne, det bliver væsentligen i den Kreds af Samfundet, der beskæftiger sig med det Samme, og er snart glemt, og i ethvert Tilfælde er der en uhyre Deel af Samfundet, der aldeles ikke falder paa at interessere sig for Sligt.

Nei, lad »Piattet« begynde. Skriv hvad Du vil om ham af Nonsens, skriv saadan Vrøvl som Skolebørnene kalde Commerce, at han igaar spildte paa sig ved Bordet, tegn ham saa af med Serviet om, gjør det regelmæssigt hver anden Dag i en 14 Dage: nu reiser hiint frygtelige Uhyre sig, Pøbelen – det er Noget for dem. Disse Tusinder og Tusinder juble ell. hyle af Glæde som Rovdyr over Byttet. See dette Angreb er farligt – og i nervesvækket Angest raaber Folk: det er Ingenting.

Moses var en plaget Mand og hvorfor? Blev han forfulgt af Tyranner? Nei, nei, det er næsten kun Barnestreger mod hans Lidelser, den meest plagede Mand, og hvorfor? Fordi det var hans Mission: at sætte et trællesindet Folk i Frihed. Dette trællesindede Folks Bestialitet o: s: v: maatte han daglig udholde – for at sætte det i Frihed. – Dette har idag ret slaaet mig, men ogsaa hvilket Væsen Skriften gjør af ham: at den hellige Skrift kalder ham den meest plagede Mand.

Dog tilbage til »Virkeligheden«, den fornuftige, den christelige Stat, der endnu har mange flere høitrvædende Prædikater, som alle ere de meest nærgaaende Spydigheder.

Altsaa »Piat« er Magten; som i Mythologien Natten er Alts Moder, saa er Piat Moderskjødet især for de moderne Stater med den fuldstændige Frihed, Frihed for alt Piat til at komme frem, og Frihed for Alle til at piatte med.

At det er saa, er saa vist, som at Jorden er til. Men Sagen er[:] sagt kan man ikke engang faae det.

Hvor skulde man sige det, saa det kunde høres? I Dag-Pressen? Ja, pyt, den vogter sig vel for at lade slig Meddelelse udgaae gennem den.

Og saaledes leves der. »Alvoren«, »Sandheden«, den »oprigtige Mening« o: s: v: frister en skjult privat Existents – thi næsten de Fleste veed dog adskilligt Bedre. Tal med dem, hver især, med

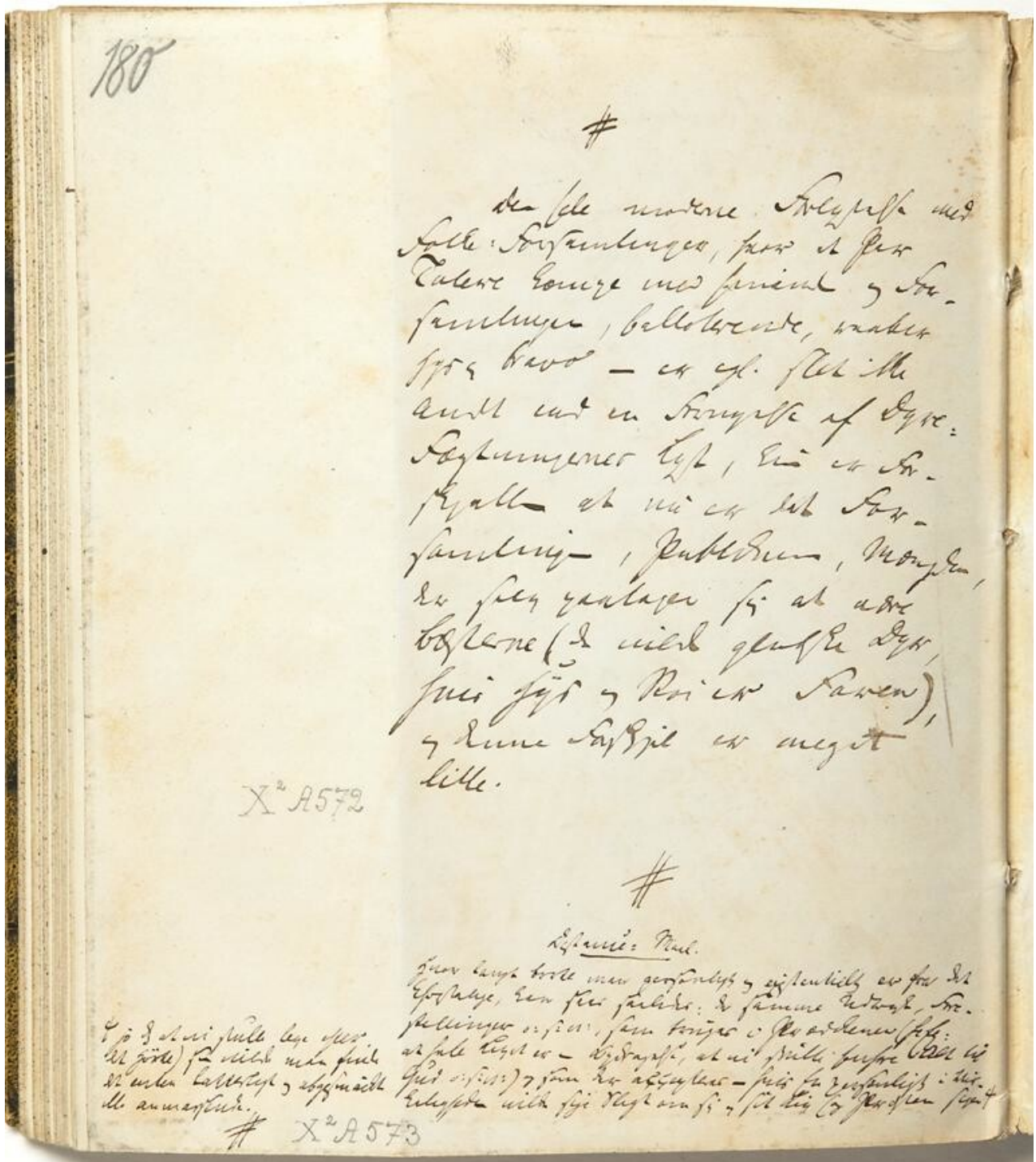
Rigsdagsmanden, Journalisten, den Deputerede o: s: v: tal med dem hver især privat, da faaer Du at høre nu hans Indignation over Intriguerne paa Rigsdagen – men paa Rigsdagen, altsaa officielt, der vogter han sig vel for at tale om Sligt, der taler han rørt om denne fri Forfatnings Gavnlighed til at fremme Sandhed o: s: v:; Du faaer at høre en Andens Indignation over Dag-Pressen, hvilken Nederdrægtighed der øves ved Dag-Pressen – men i Dag-Pressen (thi han bruger selv Dag-Pressen) altsaa officielt der taler han ikke om Sligt – slige Ubetydeligheder var vel hell. ikke værd at tale offentlig om. Fortræffeligt: officielt bestyrker man det Onde ved de store Meddelelses-Midler privat, under 4 Øine lader man det Gode og det Sande vederfares lidt Ret.

Og saaledes er Samfundet hexet ind som i en Besathed. De Fleste mærke eller opdage i dybere Forstand vel egl. Intet; thi da de aldrig handle officielt eller tale officielt ud af det Gode, men af det Onde, saa gaaer det dem naturligviis ret godt i Verden. Og imidlertid smigre de sig ved privat at være vidende om Løgner og Bedraget. I Sandhed et frygteligt Smigrerie, frygteligt, thi just det vil i Evigheden blive deres Dom at de privat vidste det Bedre; havde de ikke havt denne Bevidsthed, saa vare de mindre skyldige.

#

NB16:100

#

5. Journalen NB16, s. 180, med optegnelserne NB16:100 og 101. SK har på grund af pladmangel afsluttet journalens sidste optegnelse i marginen

Den hele moderne Forlystelse med Folke-Forsamlinger, hvor et Par Talere kæmpe med hinanden og Forsamlingen, balloterende, raaber Hys og bravo - er egl. slet ikke Andet end en Fornyse af Dyre-Fægtningernes Lyst, kun er Forskjellen at nu er det Forsamlingen, Publikum, Mængden, der selv paatager sig at være Bæsterne (de vilde glubske Dyr, hvis Hys og Støi er Faren), og denne Forskjel er meget lille.

NB16:101

#

Distance-Maal.

Hvor langt borte man personligt og eksistentielt er fra det Christelige, kan sees saaledes: de samme Udtryk, Forestillinger o: s: v:, som bruges i Prædikenen (f: Ex: at hele Livet er en Opdragelse, at vi skulle henføre Alt til Gud o: s: v:) og som der accepteres - hvis En personligt i Virkeligheden vilde sige Sligt om sig og sit Liv (og Præsten siger^a

a jo dog at vi skulle leve efter det Hørte) saa vilde man finde det enten latterligt og abgsmackt ell. anmassende.

#